

HET PROPORTIONEEL UNIVERSALISME IN DE HUIZEN VAN HET KIND

Aantal woorden: 17821

Melissa Dierckx

Studentennummer: 01300050

Promotor(en): Prof. dr. Michel Vandenbroeck

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in het Sociaal Werk

Academiejaar: 2017 – 2018

Voorwoord

Deze masterproef vormt het sluitstuk van mijn opleiding. Bijna wil ik deze niet indienen, want wat was deze opleiding een fijne, enorm leerrijke en uitdagende periode. Mijn masterproef is het resultaat van een lang zoek- denk en leerproces, waarin ik werd bijgestaan door verschillende personen die ik hier graag even bedank.

Vooreerst Prof. Dr. Michel Vandenbroeck, promotor van mijn masterproef. Reeds in het tweede jaar van mijn opleiding werd mijn interesse geprikkeld om het domein van de gezinspedagogiek verder te ontdekken. Het was dan ook een eer en een zeer fijne ervaring om onder begeleiding te staan van Michel en zijn kritische blik te mogen meenemen in mijn onderzoek. De zinvolle opmerkingen en het mee-denken-werk waren een enorme meerwaarde voor dit onderzoek en mezelf als persoon.

Naast de interesse in de gezinspedagogiek vanuit mijn opleiding zorgde een langdurige stage bij het regieteam Huizen van het Kind Antwerpen voor een introductie in een werkveld, onderhevig aan verandering en nieuwe tendensen, dat helemaal openstond voor onderzoek. Charlotte Franckx, Judith Vink, Ilse De Naeyer en Eline Mertens begeleidden me door mijn stage en waren tijdens het schrijven van mijn masterproef slechts één mailtje ver. Niet alleen het regieteam maar het gehele samenwerkingsverband wil ik bedanken voor hun steun en enthousiasme voor dit onderzoek. Daarbij gaat een speciale dank uit naar alle geïnterviewde coördinatoren, regioverpleegkundige, gezinsondersteuners en agogische begeleiders. Ik hoop dat dit onderzoek een bron van inspiratie kan zijn voor de praktijk en eveneens het beleid van de Huizen van het Kind.

Tot slot wil ik een dankwoord richten naar mijn familie en vrienden. Herhaaldelijk naleeswerk en nog meer luisterwerk hebben ze doorstaan zonder enige aarzeling. Niet enkel in mijn masterjaar, maar door mijn gehele opleiding stonden ze voor me klaar. Het laatste kaarsje als geluksbrenger op mama haar bureau mag bijna worden uitgeblazen.

Een laatste, welgemeende dankjewel aan jullie allemaal!

Het proportioneel universalisme in de Huizen van het Kind

Inleiding	3
Probleemstelling	4
Hoofdstuk 1: Literatuurstudie	6
1. Preventieve gezinsondersteuning	6
1.1. Geïntegreerd werken	6
1.2. Het Vlaams beleid	8
1.3. Psychosociale en pedagogische ondersteuning	9
1.4. Medisch preventief	10
2. Proportioneel universalisme	11
2.1. Een spanning tussen universeel en selectief	11
2.2. Theoretische kaders	12
2.3. Het Vlaams Beleid	14
Hoofdstuk 2: Methodologisch kader	16
1. Onderzoeksvragen	16
2. Analyse van een werkpraktijk: De Huizen van het Kind Antwerpen	17
3. Kwalitatief onderzoek	19
4. Onderzoeksluiken	20
4.1. Het beleids perspectief	20
4.2. Het organisatorisch perspectief	22
4.3. Het sociaal werk perspectief	22
Hoofdstuk 3: Onderzoekresultaten	24
1. Voorstructurering	24
1.1. Beleid	24
1.2. Organisatie	26
1.3. Praktijk	27
1.4. Besluit	29
2. Imago en beeldvorming	31
2.1. Beleid	31
2.2. Organisatie	32
2.3. Praktijk	33
2.4. Besluit	36

3. Partners in Huis	37
3.1. Beleid	37
3.2. Organisatie	38
3.3. Praktijk	39
3.4. Besluit	41
Hoofdstuk 4: Conclusie	43
1. Besluit	43
2. Discussie	46
2.1. De doelgroep van het kwetsbare gezin	46
3. Aanbevelingen	48
4. Beperkingen onderzoek	49
Bibliografie	50
Bijlagen	56
1. Voorbeeldmail deelname onderzoek	56
2. Informed consent	58
3. Interview	59
3.1. Thema's	59
3.2. Interviewleidraad	59

Inleiding

“De preventieve gezinsondersteuning beoogt een universele dienstverlening, waarbij een basisaanbod dienstverlening wordt aangereikt aan elk kind en elk gezin. Aansluitend bestaat een geïntegreerd supplementair aanbod dat aangepast is aan de noden van specifieke gezinnen, waarbij bijzondere aandacht uitgaat naar de ondersteuning van maatschappelijk kwetsbare groepen” (Vlaamse Regering, 2013, p. 31).

De Huizen van het Kind, als vernieuwing in de preventieve gezinsondersteuning, beogen zoals artikel 6 uit het decreet preventieve gezinsondersteuning (2013) aangeeft, Het Huis van het Kind vorm te geven aan de hand het principe van het proportioneel universalisme.

In het eerste hoofdstuk zal de literatuurstudie aandacht hebben voor bovenstaande concepten. De preventieve gezinsondersteuning en het proportioneel universalisme worden uitgediept waarbij wordt ingezoomd op het huidige Vlaamse beleid. Het tweede hoofdstuk beschrijft het methodologisch kader van deze masterproef. Een kwalitatief onderzoek waarbij verschillende onderzoeksluiken worden geïntegreerd. Vanuit de drie onderzoeksluiken: beleidsperspectief, organisatorisch perspectief en het sociaalwerk perspectief, worden in hoofdstuk drie de onderzoeksresultaten teruggekoppeld. Afsluitend bevat hoofdstuk vier de conclusie en discussie van deze onderzoeksresultaten, aanbevelingen naar verder onderzoek, het beleid en de praktijk en tot slot enkele beperkingen van het onderzoek.

Probleemstelling

Met het decreet preventieve gezinsondersteuning (Vlaamse Regering, 2013; Huis van het Kind, z.d.) ontwikkelden zich recent de eerste Huizen van het Kind, de vorm die de preventieve gezinsondersteuning krijgt in Vlaanderen. Een focus op het inzetten op (geïntegreerde) voorschoolse voorzieningen komt vandaag steeds meer op de voorgrond (Gray, 2014; Siraj-Blatchford & Siraj-Blatchford, 2010). De verhoogde toegang tot deze kwaliteitsvolle, voorschoolse voorzieningen voor jonge kinderen, zoals een Huis van het Kind, is van belang om ongelijkheden bij jonge kinderen te bestrijden (Transatlantic forum on inclusive early years [TFIEY], 2016). De nood aan deze geïntegreerde systemen en voorzieningen voor jonge kinderen en gezinnen tekent zich af door een toenemende specialisatie met als gevolg een segregatie en versnippering. Segregatie op sectoraal niveau, maar eveneens op basis van leeftijd, doelgroep of beleid (Van der Mespel, 2016; Geinger et al., 2013). Tegen deze segregatie tekent zich een countertendens af vanuit socio-economische en socio-politieke drijfveren. Een integratie van diensten voor gezinnen met jonge kinderen overheen verschillende domeinen, afgestemd op basis van de lokale noden van het gezin, wordt vooropgesteld (Geinger et al., 2013).

De tendens naar geïntegreerd werken in het domein van de preventieve gezinsondersteuning is naast een Vlaamse, met de Huizen van het Kind, een ruimere Europese tendens. Zo bestaan reeds de Children's Centers in het Verenigd Koninkrijk (Hulpia & Van der Mespel, 2013) en de Family Centers in de Scandinavische landen als een samenwerking tussen verschillende preventieve, gezinsondersteunende voorzieningen (Lindskov, 2010; Kekkonen, Montonen, & Viitala, 2012). Geïntegreerd werken in een Huis van het Kind impliceert het behouden van de specialisaties bij het wegwerken van de versnippering (Vandenbroeck, 2016-b), maar kan verschillende, uiteenlopende invullingen en vormen krijgen. Een gemeenschappelijk doel te onderkennen in de integratie, is het vergroten van de toegankelijkheid van diensten voor gezinnen, specifiek de meest kwetsbare, door een naadloze samenwerking tot stand te brengen terwijl dit alles wordt afgestemd op de noden van de gezinnen (King & Meyer, 2006). Een Huis van het kind biedt enerzijds een laagdrempelig, universeel aanbod van preventieve gezondheidszorg, opvoedingsondersteuning en activiteiten met als doel ontmoeting en sociale cohesie te bevorderen. Anderzijds biedt het een bijkomend doelgroepgericht aanbod, in lijn met het proportioneel universalisme (Vlaamse Regering, 2014).

Het proportioneel universalisme, ook wel bekend onder de term progressief universalisme, kent zijn opmars in beleidsteksten zowel in Vlaanderen als ruimer in Europa (Europese Commissie, 2013). Het proportioneel universalisme is een leidend principe bij de Huizen van het Kind, vooropgesteld door onder meer de Studio kinderarmoede (Eeman & Nicaise, 2011) en opgenomen in het ministerieel besluit bij het decreet preventieve gezinsondersteuning (Vlaamse Regering, 2013). Proportioneel universalisme in de Huizen van het Kind kan omschreven worden als een derde weg (Expertisecentrum opvoedingsondersteuning [EXPOO], 2015). Een derde weg tussen enerzijds een universeel aanbod van preventieve gezinsondersteuning, en anderzijds een selectief, geïntegreerd aanbod, gericht op een specifieke doelgroep (Van Lancker & Van Mechelen, 2015), waarbij er ruimte en aanbod is voor specifieke, extra noden, vragen en behoeften van ouders, opvoedingsverantwoordelijken of specifieke gezinnen (Emmery, Rondelez, De Schuymer, Luyten, Nys & Van Crombrugge, 2013; EXPOO, z.d.-a). In de praktijk impliceert dit dat een Huis van het Kind er is voor elk gezin.

Hoofdstuk 1: Literatuurstudie

1. Preventieve gezinsondersteuning

De preventieve gezinsondersteuning, gedefinieerd in het gelijknamige decreet, richt zich tot gezinnen met kinderen en jongeren, tot kinderen en jongeren zelf en tot aanstaande ouders (Vlaamse Regering, 2013). Het heeft als doel het welbevinden van deze doelgroep te bevorderen door in te zetten op zowel de gezondheid als het welzijn van deze kinderen en jongeren (Huizen van het Kind, z.d.). Het decreet (2013) is een eerder regelluw kader en legt slechts enkele algemene bepalingen vast, zodat op lokaal niveau een eigen invulling mogelijk en noodzakelijk is. In het decreet (2013) wordt een lokaal samenwerkingsverband tussen partners uit de preventieve gezinsondersteuning samengebracht onder de term Huis van het Kind. Dit samenwerkingsverband beoogt het geïntegreerd werken van de verschillende organisaties en actoren.

1.1. Geïntegreerd werken

Geïntegreerd werken voor gezinnen vindt aansluiting bij de beleidsdoelstellingen die de Vlaamse regering vooropstelt met de Huizen van het Kind (Vervaet & Geens, 2016). “Via deze samenwerkingsverbanden bouwen we lokaal een kwaliteitsvol en geïntegreerd dienstverleningsaanbod uit dat aansluit op de noden en verwachtingen van ouders en kinderen vandaag, met daarbij bijzondere aandacht voor maatschappelijk kwetsbare gezinnen” (Vlaamse Regering, 2014, p. 41). Inzetten op geïntegreerde voorschoolse voorzieningen komt vandaag steeds meer op de voorgrond (Gray, 2014; Siraj-Blatchford & Siraj-Blatchford, 2010). De verhoogde toegang tot kwaliteitsvolle, voorschoolse voorzieningen voor jonge kinderen, zoals een Huis van het Kind, is van belang om ongelijkheden bij jonge kinderen te bestrijden (TFIEY, 2016). Toenemende specialisatie met als gevolg een segregatie en versnippering maakt dat de nood aan deze geïntegreerde systemen en voorzieningen voor jonge kinderen en gezinnen zich aftekent. Segregatie bestaat op verschillende niveaus. Segregatie op sectoraal niveau, maar eveneens op basis van leeftijd, doelgroep of beleid (Van der Mespel, 2016; Geinger et al., 2013). Tegen deze segregatie tekent zich, vanuit socio-economische en socio-politieke drijfveren, een countertendens af. De countertendens is deze van een integratie van diensten voor gezinnen met jonge kinderen overheen verschillende domeinen, waarbij de integratie afgestemd is op basis van de lokale noden van het gezin (Geinger et al., 2013).

De tendens naar geïntegreerd werken in het domein van de preventieve gezinsondersteuning is een ruimere Europese tendens waarbij de Huizen van het Kind aansluiten. Zo bestaan reeds de Children's Centers in het Verenigd Koninkrijk (Hulpia & Van der Mespel, 2013) en de Family Centers in de Scandinavische landen als een samenwerking tussen verschillende preventieve, gezinsondersteunende voorzieningen (Lindskov, 2010; Kekkonen et al., 2012). Een actieve samenwerking tussen verschillende organisaties en actoren sluit aan bij verschillende internationale evoluties. De Family Centres kregen internationaal sinds de jaren '90 vorm in Zweden, Noorwegen, Denemarken en Finland (Kekkonen et al., 2012). De term Family Centre is niet overal de gangbare benaming. In het Verenigd Koninkrijk spreekt men van Children's Centre. In Nederland zijn er de Centra voor Jeugd en Gezin. Zowel een brede variatie, als gelijkenissen zijn te vinden op deze plaatsen waar de preventieve gezinsondersteuning vorm krijgt overheen de wereld (Hoshi-Watanabe, Musatti, Rayna & Vandenbroeck, 2015). Mede door de recente aandacht voor het geïntegreerd werken in de beleidsdoelstellingen van de Vlaamse regering en de uitbouw van de Huizen van het Kind als vertaalslag hiervan, zijn recent verschillende projecten opgestart in Vlaanderen, die dit geïntegreerd werken in de praktijk proberen te realiseren en onderzoeken. Zo loopt er bijvoorbeeld 'INTESYS', een Erasmus+ project over de meerwaarde van geïntegreerd werken voor kinderen in kwetsbare situaties zoals armoede en migratie (Vandenbroeck, 2017; Vernieuwing in de basisvoorziening voor jonge kinderen [VBJK], z.d.).

Inzetten op de integratie van diensten, kent een verscheidenheid aan ondersteunende argumenten. Vanuit een bestuurlijke logica kan de beheerscomplexiteit worden gereduceerd (Vandenbroeck, 2016-a). Vanuit een economische logica zorgt de integratie voor het bundelen van middelen die nu verloren gaan door versnippering (Vandenbroeck, 2016-a). Voor gezinnen zelf kent integratie eveneens vele voordelen. Een naadloze aansluiting kan worden gefaciliteerd; gezinnen krijgen betere antwoorden op hun complexe noden en gelijke toegang voor alle gezinnen wordt mogelijk gemaakt (Cohen, 2015). Integratie is echter niet enkel een succesverhaal en botst ook op verschillende moeilijkheden. Zo wordt vastgesteld dat kwetsbare gezinnen nog steeds botsen op drempels van toegankelijkheid, ondanks de inspanningen geleverd om geïntegreerd te werken in het web van dienst- en hulpverlening (TFIEY, 2016). Het concept toegankelijkheid kan worden geconcretiseerd aan de hand van de 5 B's, een analysekader en 'toegankelijkheidsscan' in het sociaal werk, geïntroduceerd door Professor Bouverne-De Bie (Kiddo, 2015). De 5 B's staan voor Beschikbaarheid, Bruikbaarheid, Bereikbaarheid, Betaalbaarheid, Begrijpbaarheid (Kiddo, 2015). Tegemoetkomend aan deze drempels van toegankelijkheid stelt men in de 'lessons learned' van het TFIEY-rapport dat het proportioneel universalisme, als invulling van geïntegreerd werken, de toegankelijkheid van kwetsbare gezinnen kan vergroten (TFIEY, 2016).

Naast een verhoogde toegankelijkheid door het aanbod uit te bouwen vanuit het proportioneel universalisme, tonen studies aan dat ouders deze dienstverlening ervaren als minder stigmatiserend (Tunstill, Blewett & Meadows, 2009). Het proportioneel universalisme krijgt als principe bijgevolg een prominente plaats bij de integratie van voorzieningen voor jonge kinderen.

1.2. Het Vlaams beleid

In 2013 werd op Vlaams niveau het decreet preventieve gezinsondersteuning goedgekeurd. Een nieuwe weg werd ingeslagen na het decreet opvoedingsondersteuning van 2007, dat opvoedingsondersteuning op de maatschappelijke agenda zette. Van hieruit groeide de Huizen van het Kind. Een plaats waar ouders terecht kunnen voor onder meer preventieve gezondheidszorg, het bevorderen van ontmoeting en sociale cohesie en opvoedingsondersteuning (Vlaamse Regering, 2013).

Het decreet houdende de organisatie van de preventieve gezinsondersteuning, dat in 2013 werd goedgekeurd, is een aanzet naar een evolutie in de preventieve gezinsondersteuning (Vlaamse regering, 2013). De Huizen van het Kind zijn één van de drie speerpunten in dit decreet. Het decreet is het vervolg op het decreet betreffende de opvoedingsondersteuning dat sinds 2007 het landschap van gezinsondersteuning vorm gaf. Sinds 2013 en vandaag nog steeds is opvoedingsondersteuning en de ruimere preventieve gezinsondersteuning een meer lokaal verhaal. Een veelheid aan structuren die bestonden sinds 2007 worden, zoals beschreven in de concepttekst organisatie van de preventieve gezinsondersteuning (Vlaamse Regering, z.d.), verminderd door een reorganisatie. Een reorganisatie in de vorm van het samenwerkingsverband Huis van het Kind.

De preventieve gezinsondersteuning heeft als doel maximale gezondheids- en welzijnskansen te realiseren (Vlaamse regering, 2013). Twee duidelijke domeinen kunnen worden onderscheiden: de psychosociale en pedagogische ondersteuning en het medisch preventieve (Vlaamse regering 2014). De preventieve gezinsondersteuning focus zich niet enkel en alleen op het kind, het gezin, maar neemt daarnaast school, kinderopvang, vrije tijd en de ruimere context met zich mee. De consultatiebureaus vormen de basis van een universeel aanbod in het Huis van het Kind, daarnaast krijgt opvoedingsondersteuning een belangrijke plaats in het Huis (Vlaamse regering, 2013).

1.3. Psychosociale en pedagogische ondersteuning

Onder deze pedagogische ondersteuning bevindt zich de opvoedingsondersteuning. Ondanks de verruiming van het decreet opvoedingsondersteuning (2007) naar het decreet preventieve gezinsondersteuning (2013) blijft opvoedingsondersteuning een belangrijk domein in de Huizen van het Kind (Vlaamse regering, 2013). Initiatieven van opvoedingsondersteuning ontstonden reeds in de 19^e eeuw. Aan de basis van deze initiatieven lag onder meer het problematiseren van de hoge kindersterfte bij de arbeidersklasse, te wijten aan de opvoedingscapaciteiten van ouders die te kort schieten (Vandenbroeck, 2004). Vandaag wordt nog steeds tussengekomen in de opvoeding van kinderen in het gezin, weliswaar vanuit een andere basis die vertrekt vanuit het model van de actieve welvaartstaat en haar logica's (Featherstone, 2006). In de actieve welvaartstaat krijgt het investeren in kinderen en responsabiliseren van ouders een centrale plaats (Featherstone, 2006).

Ouders ondersteunen bij de opvoeding van hun kind door opvoedingsondersteuning te bieden bevindt zich binnen een logica waar het kind wordt gezien als toekomstig kapitaal. Investeren in kinderen wordt vanuit deze logica gelegitimeerd (Featherstone, 2006). Investeren in menselijk kapitaal, specifiek in kinderen, wordt mede gerealiseerd door in te zetten op voorschoolse voorzieningen die zich richten naar gezinnen met kinderen in de cruciale eerste drie levensjaren (Gray, 2014). Een verhoogde toegang tot deze kwaliteitsvolle, voorschoolse voorzieningen voor jonge kinderen is volgens onderzoek belangrijk om ongelijkheden en (kinder)armoede te bestrijden en zo kinderen gelijke kansen te bieden (TFIEY, 2016).

Opvoedingsondersteuning is een begrip dat sinds de jaren '90 is binnengedrongen in ons dagelijks taalgebruik. Van 1992 tot vandaag kent het begrip verschillende definities (EXPOO, z.d.-b). In 2007, met het decreet opvoedingsondersteuning, werd opvoedingsondersteuning gedefinieerd als: "de laagdrempelige, gelaagde ondersteuning van ouders en opvoedingsverantwoordelijken bij de opvoeding van kinderen" (Vlaamse Regering, 2007, p. 1). De huidige invulling van opvoedingsondersteuning is: "een brede waaier van praktijken, die ouders en opvoedingsverantwoordelijken steunen bij het opvoeden en opgroeien van kinderen en jongeren" (EXPOO, z.d.-b). Opvoedingsondersteuning maakt deel uit van het bredere begrip gezinsondersteuning sinds de goedkeuring van het decreet Preventieve Gezinsondersteuning van 2013 (Vlaamse Regering, 2013).

Opvoedingsondersteuning vandaag, in lijn met het decreet preventieve gezinsondersteuning, wordt breed gehanteerd. Het gaat hier zowel om gezondheid als ontwikkeling, een evolutie in invulling (Vlaamse regering, 2007; Vlaamse regering, 2013).

Verbindingen worden gelegd tussen de bestaande consultatiebureaus van Kind en Gezin en alle andere initiatieven die reeds bestaan voor opvoedingsondersteuning zoals de opvoedingswinkels en inloopteams (Vandenbroeck, 2016-b). De vorm van deze verbinding is een Huis van het Kind.

1.4. Medisch preventief

Een medisch preventief luik, beschreven in het decreet preventieve gezinsondersteuning (2013), kent evenals de opvoedingsondersteuning een eigen geschiedenis. In 1919 ontstond in Vlaanderen, met de wet van 5 september, het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn (Kind en Gezin, z.d.-c). Het nationaal Werk voor Kinderwelzijn (NWK) was een openbare instelling die volgende thema's centraal stelde: kinderhygiëne, kinderbescherming en de werking van voorzieningen voor kinderen (Kind en Gezin, z.d.-c). De consultatiebureaus, vandaag erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin (Vlaamse regering, 2013) waren initieel opgestart vanuit het NWK en gekoppeld aan melkdistributie (Kind en Gezin, z.d.-c). Van medisch naar medisch preventief is een verschuiving die in de jaren '90 werd gemaakt. Het medisch preventieve luik in de preventieve gezinsondersteuning kan fungeren als aanknopingspunt (Vlaamse regering, 2013). Vanuit de consultatiebureaus voor het jonge kind kan, zonder deze te versmallen tot enkel medische preventie, het gesprek verdergaan tot vragen over de opvoeding of bijvoorbeeld het psychosociaal welzijn.

2. Proportioneel universalisme

De term proportioneel universalisme, vertaald vanuit de term 'proportionate universalism' is een term afkomstig uit de gezondheidswetenschappen en wordt gedefinieerd door Carey & Crammond (2014, p. 305) als "universal action with a proportionate (or targeted) element tailored to the level of 'disadvantage' experienced by different groups". Het proportioneel universalisme is een academische gedachtestroom die wordt geconcretiseerd als beleidsvorm. De beleidsvorm, zoals bovenstaande definitie aanhaalt, combineert een universele aanpak met een doelgroepgerichte aanpak (Marmot, 2010). The Marmot review (2010) concludeerde in haar afsluitende bevindingen dat een doelgroepgericht beleid naar de uitkomst van een eerlijke en inclusieve samenleving leidt. Een beleid moet inzetten op iedereen, universeel, met een aangepaste intensiteit naar deze gezinnen of individuen die hier nood aan hebben. Gelijkaardige conclusies worden bevestigd in ander onderzoek door onder meer Wim van Lancker en Natascha Van Mechelen (2015).

2.1. Een spanning tussen universeel en selectief

De Europese Commissie geeft in haar aanbevelingen (2013, p. 2) mee, te werken volgens het principe van het proportioneel universalisme voor kinderen en bij uitbreiding ook gezinnen in maatschappelijk kwetsbare situaties. "The most successful strategies in addressing child poverty have proved to be those underpinned by policies improving the well-being of all children, whilst giving careful consideration to children in particularly vulnerable situations".

Proportioneel universalisme bestaat uit een combinatie van een universeel en selectief beleid (Carey & Crammond, 2014). Doorheen de geschiedenis staat het sociaal beleid steeds voor deze keuze. Een universeel beleid neemt de hele bevolking mee. Een selectief beleid is er enkel voor zij die dit 'verdienen' (Mkandawire, 2005). Waar in de jaren '60 en '70 een meer universele aanpak voorop stond, tekent zich in de jaren '80 een verschuiving af waarbij meer doelgroepgerichte maatregelen de aanpak van het beleid vormgeven (Mkandawire, 2005).

Dit universeel en selectief beleid kan volgens Carey en Crammond (2014) verschillende vormen aannemen, namelijk algemeen universeel en selectief universeel. De algemene aanpak binnen het universeel beleid gaat gepaard met gelijke, vooraf opgestelde voordelen die gelden voor iedereen, ongeacht aspecten zoals nationaliteit, noden, klasse of bedoelingen (Carey, Crammond & Van Leeuw, 2015). Een selectief beleid dat dienstenverlening en programma's gaat inzetten voor specifieke doelgroepen in de samenleving kent, vooral in geïndustrialiseerde landen een lange voorgeschiedenis (Carey et al., 2015). Een selectief of categoriaal beleid kan bijvoorbeeld enkel gericht zijn op gezinnen met een migratieachtergrond.

Eveneens territoriaal kan een selectief onderscheid worden gemaakt door bijvoorbeeld dienstverlening op te zetten voor de meest achtergestelde buurten (Kind en Gezin, 2017). Inzetten op een bepaalde groep, gezin of individu veronderstelt dat er ideeën leven over wie net deze selectieve interventies nodig heeft (Van Houte, Bradt, Vandenbroeck & Bouverne-De Bie, 2014). In het selectivisme, beschreven door Carey en Crammond (2014), zijn twee categorieën te onderkennen. Een negatieve selectieve aanpak (1) staat tegenover een positieve selectieve aanpak (2). Een negatieve selectieve aanpak voorziet in diensten en ondersteuning op basis van individuele noden binnen een universeel systeem. Hierbij wordt nagegaan of deze noden reëel zijn. Een positief selectief beleid voorziet op zijn beurt in extra diensten en hulpmiddelen voor bepaalde groepen met specifieke noden zonder deze effectief aan een controle te onderwerpen (Carey & Crammond, 2014).

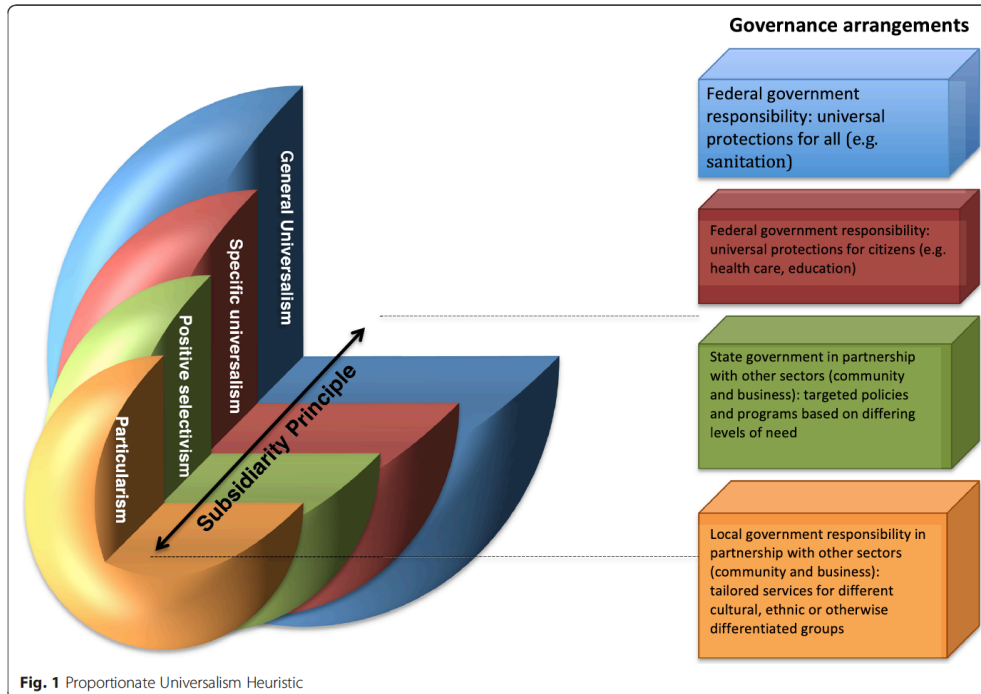
In hoeverre wordt ingezet op het universele of selectieve is bepalend voor de vorm die het proportionele in de term proportioneel universalisme krijgt. Verschillende auteurs vullen dit concept op een eigen manier in. Een proportioneel universeel sociaal beleid, ondanks de vele positieve kanttekening die hierbij worden gemaakt, kent ook een kritische benadering. Het proportioneel universalisme wordt onder meer in vraag gesteld door Stephen Birch (2010). Birch (2010) vraagt zich af of aanbod gebaseerd op het proportioneel universalisme de ruime verscheidenheid aan noden kan voorzien voor deze zeer diverse groep. Een diverse groep met bijgevolg zeer diverse uiteenlopende noden. Het is, in lijn met deze kritische benadering, van belang te onderkennen welke positieve en negatieve welzijnseffecten een gekozen benadering met zich meebrengt.

2.2. Theoretische kaders

Proportioneel universalisme wordt door verschillende auteurs op een eigen manier ingevuld. Een eerste invulling, gegeven door Canning en Brower (2010) ziet proportioneel universalisme al het rechtstreeks ingrijpen voor de meest kwetsbare. Een meer gedoseerde aanpak is terug te vinden bij Birch (2010). In de visie van Birch (2010) moeten de meest kwetsbare meer hulp en ondersteuning krijgen dan de modale burgers. De vraag bij Birch (2010) is of de dosering, een dosering is van eenzelfde soort aanbod en ondersteuning voor iedereen of dat er een veelheid aan aanbod bestaat. Deze veelheid van aanbod wordt bijgevolg opgezet vanuit een meer vraaggestuurde manier, dit voor de verschillende gebruikers (Carey et al., 2015).

In internationale, maar evenzeer in Vlaamse literatuur worden kaders en handvaten aangereikt om proportioneel universalisme in de praktijk te bewerkstelligen (Carey et al., 2015; Kind en Gezin, 2017). Theoretische modellen zijn in dit licht interessant.

Een eerste model operationaliseert het concept proportioneel universalisme in 'Proportionate universalism heuristic' (zie figuur 1). Het kader reikt een duidelijke omschrijving aan van het begrip om op basis daarvan overheden, beleidsmakers en andere actoren te ondersteunen in de praktische uitwerking ervan.

'Proportionate universalism heuristic' is toepasbaar op zowel het macro-, meso- als microniveau van de samenleving (Carey et al., 2015). Doorheen dit gelaagde model loopt het principe van subsidiariteit. Subsidiariteit betekent dat de voorkeur gaat naar de minst ingrijpende maatregel (De Vos, 2017). In het model van 'Proportionate universalism heuristic' beoogt het subsidiariteitsprincipe beslissingen en acties te nemen zo dicht mogelijk bij de burgers (Carey et al., 2015). Het theoretisch model combineert de kennis verkregen vanuit de Marmot review met kennis over de welvaartstaat en het sociaal beleid. Ondanks de integratie van deze kennis blijft het model voor de praktijk vrij algemeen en biedt het weinig concrete handvaten.

Een tweede theoretisch kader betreft dat van 'Family Centre Model' of 'Family's House' (Carey et al., 2015; Kekkonen et al., 2012) waarop het Huis van het Kind en ook de andere internationale vormen van Family Centres e.a. mede op gebaseerd zijn. In de praktijk vormen Family Centers in de Scandinavische landen (Kekkonen et al., 2012), Children's Centers in het Verenigd Koninkrijk (Hulpia & Van der Mespel, 2013) en de Huizen van het Kind in Vlaanderen (Kind en Gezin, 2017) een samenwerking tussen verschillende preventieve, gezinsondersteunende voorzieningen.

Proportioneel universalisme in de praktijk wordt door Kind en Gezin (2017) voorgesteld aan de hand van acht bouwstenen, gebaseerd op het referentiekader van wijkgerichte netwerken. Volgende bouwstenen maken deel uit van een eerste aanzet naar het proportioneel universalisme in de praktijk: de gehanteerde visie (1), een kwaliteitsvolle dienstverlening (2), een voortdurende ontwikkeling van professionele en vrijwillige medewerkers (3), een transparante, laagdrempelige communicatie en informatiedeling (4), sterk en gedeeld leiderschap (5), voldoende tijd voor samenwerkingsproces (6), voldoende en gerichte inzet van financiële middelen (7), monitoring en evaluatie (8) (Kind & Gezin, 2017).

2.3. Het Vlaams Beleid

Het proportioneel universalisme, ook wel bekend onder de term progressief universalisme, kent zijn opmars in beleidsteksten zowel in Vlaanderen als ruimer in Europa (Europese Commissie, 2013). Het proportioneel universalisme is een leidend principe bij de Huizen van het Kind, vooropgesteld door onder meer de Studio kinderarmoede (Eeman & Nicaise, 2011) en opgenomen in de toelichting bij het decreet Preventieve Gezinsondersteuning (Vlaamse Regering, 2014). Proportioneel universalisme in de Huizen van het Kind kan omschreven worden als een derde weg (EXPOO, 2015). Een derde weg tussen enerzijds een universeel aanbod van preventieve gezinsondersteuning, en anderzijds een selectief, geïntegreerd aanbod, gericht op een specifieke doelgroep (Van Lancker & Van Mechelen, 2015), waarbij er ruimte en aanbod is voor specifieke, extra noden, vragen en behoeften van ouders, opvoedingsverantwoordelijken of specifieke gezinnen (Emmery et al, 2013; EXPOO, z.d.-a). In de praktijk impliceert dit dat een Huis van het Kind er is voor elk gezin.

De term of het principe proportioneel universalisme, ondanks de vele aandacht dat het recent krijgt, staat niet uitdrukkelijk vermeld in het decreet preventieve gezinsondersteuning (2013) en wordt pas expliciet vermeld in de toelichting. Het principe proportioneel universalisme zit wel vevat in artikel 6 van het decreet en wordt beschreven als volgt:

“De preventieve gezinsondersteuning beoogt een universele dienstverlening, waarbij een basisaanbod dienstverlening wordt aangereikt aan elk kind en elk gezin. Aansluitend bestaat een geïntegreerd supplementair aanbod dat aangepast is aan de noden van specifieke gezinnen, waarbij bijzondere aandacht uitgaat naar de ondersteuning van maatschappelijk kwetsbare groepen” (Vlaamse Regering, 2013, p. 31).

In de beleidsbrief van minister voor Welzijn Jo Vandeurzen (2017) is het opvallend dat het proportioneel universalisme prioritair aandacht krijgt als werkingsprincipe, samengaand met een participatie van de burger. Om dit werkingsprincipe uit te rollen in de praktijk wordt methodische ondersteuning voorzien vanuit Vlaams niveau door het Ondersteuningscentrum Opvoedingsondersteuning (EXPOO).

Ondanks de positieve tonen en vooruitzichten die gesteld worden in het principe van het proportioneel universalisme mag hierbij een kritische noot niet ontbreken. Een Huis van het Kind voor elk gezin staat al meteen voor een uitdaging: er zijn voor effectief alle gezinnen. Een selectief aanbod kent aan de andere kant eveneens verschillende nadelen zoals labeling, stigmatisering of een gebrek aan maatschappelijk draagvlak.

Wanneer we werken via het proportioneel universalisme is het belangrijk steeds opmerkzaam te zijn voor de vraag wie de noden van de gezinnen bepaald en welke gezinnen met welke noden worden geconfronteerd (Schiettecat, 2013). Hier niet bij stilstaan zal ertoe leiden dat proportioneel universalisme niet de beoogde verandering met zich meebrengt (Schiettecat, 2013). Een uitdaging die zich daarnaast stelt met de Huizen van het Kind is om dit theoretische concept van proportioneel universalisme vorm te geven in de praktijk (Vandenbroeck & Van Lancker, 2014; Van Lancker, Ghysels & Cantillon, 2014) en zo de toegankelijkheid van de dienstverlening te bewerkstelligen (TFIEY, 2016).

Hoofdstuk 2: Methodologisch kader

1. Onderzoeksvragen

Het decreet Preventieve Gezinsondersteuning (Vlaamse Regering, 2013) biedt voor de Huizen van het Kind een regelluw kader, met vele mogelijkheden voor lokale invulling, vertrekkend vanuit het principe van het proportioneel universalisme. Door het regelluw kader en de recente nadruk op het principe van proportioneel universalisme is het van belang te kijken hoe dit theoretisch concept invulling krijgt op lokaal niveau. Inzichten in deze invulling kunnen leiden tot praktische handvaten om met het theoretische kader van het proportioneel universalisme aan de slag te gaan en zo de Huizen van het Kind verder uit te bouwen als een laagdrempelige en toegankelijke dienstverlening voor elk gezin.

Volgende onderzoeksvraag kreeg vanuit de literatuurstudie vorm: “Op welke manier wordt het proportioneel universalisme geïmplementeerd in de Huizen van het Kind”. Vanuit deze onderzoeksvraag komen verschillende deelvragen tot stand “Welke faciliterende factoren en drempels worden ervaren in het Huis van het Kind om volgens het principe van proportioneel universalisme te werken?”; “Hoe werken in één huis historisch categoriale dienstverleningen samen met universele dienstverleningen?” en “Hoe krijgt het Huis van het Kind fysiek vorm?”

2. Analyse van een werkpraktijk: De Huizen van het Kind Antwerpen

Door het reeds grote aantal erkende Huizen van het Kind is de keuze gemaakt in dit onderzoek enkel te kijken naar de Huizen van het Kind in de stad Antwerpen. Omwille van opgedane stage-ervaringen zijn er reeds contacten met de Huizen van het Kind Antwerpen en is er een grote bereidheid mee te werken aan het onderzoek.

Specifieke Huizen van het Kind selecteren is belangrijk aangezien er in Antwerpen momenteel reeds 11 Huizen van het Kind open zijn. Het onderzoek binnen deze 11 Huizen uitvoeren is niet haalbaar in het kader van een masterproef. Omdat we op zoek gaan naar de invulling van proportioneel universalisme in contexten van diversiteit, selecteerden we Huizen van het Kind, gelegen in zeer gemengde buurten.

Op basis van demografische gegevens van de stad Antwerpen en een verkennend gesprek met de projectleider Huis van het Kind Antwerpen, selecteerden we het Huis van het Kind Pothoek, Huis van het Kind Borgerhout en Huis van het Kind Linkeroever, om een maximale diversiteit te garanderen. In deze wijken wonen vele gezinnen die onderling zeer divers zijn. Daarnaast is het consultatiebureau en inloopteam, dat aanbod voorziet in de gekozen Huizen van het Kind, verschillend van organiserend bestuur. In Huis van het Kind Pothoek is zowel het consultatiebureau als het inloopteam georganiseerd vanuit Kind en Preventie. Het is een Huis met een niet-stedelijke coördinator. In Huis van het Kind Borgerhout is Thuishulp het organiserend bestuur van het consultatiebureau. Het inloopteam is tevens van dezelfde organisatie. In Huis van het Kind Linkeroever is het consultatiebureau georganiseerd door Kind en Preventie. De inloopteamwerking van Kind en Preventie richt in dit Huis aanbod in zoals de spel en ontmoetingsplaats Speelbabbel. Daarnaast is het inloopteam van het CAW Antwerpen actief aanwezig in Huis met verschillende oudergroepen.

We richten ons in de gekozen Huizen vooral op de werking van enerzijds een universeel aanbod (de consultatiebureaus) en anderzijds een doelgroepgericht aanbod (de inloopteams). Daardoor komt de nadruk op de 0 tot 3-jarigen te liggen.

Consultatiebureaus

De consultatiebureaus bieden een universele medisch preventieve ondersteuning voor kinderen tussen 0 en 3 jaar. Dit is een brede toegangspoort voor een Huis van het Kind omdat de consultatiebureaus een quasi universeel bereik kennen voor ouders van kinderen tussen 0 en 3 jaar. Tijdens een consult volgt men de gezondheid, groei en ontwikkeling van het kind op (Kind en Gezin, z.d.-a). In het consultatiebureau is telkens een vrijwilliger aanwezig die alvorens het bezoek bij de dokter of verpleegster het kind meet en weegt.

Inloopteam

Inloopteam staat voor: Integraal Laagdrempelig OpvoedingsOndersteuningsPunt. Een inloopteam biedt gratis ondersteuning aan aanstaande gezinnen en gezinnen met jonge kinderen tot 3 jaar in een moeilijke leefsituatie (Kind en gezin, z.d.-b). Ze werken dus categoriaal, doelgroepgericht. In het Huis van het kind biedt een inloopteam bijvoorbeeld groepswork, spel en ontmoeting of individuele ondersteuning. Daarbovenop kunnen eenmalige activiteiten zoals een uitstap in de vakantie voor gezinnen worden georganiseerd.

3. Kwalitatief onderzoek

Vanuit de probleemstelling en onderzoeksvraag is gekozen voor het voeren van een kwalitatief onderzoek.

Om de subjectiviteit zo goed mogelijk te overstijgen werden audio-opnames gemaakt van de interviews, waarna de interviews letterlijk uitgetypt werden. De betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek worden verhoogd door meerdere bronnen te hanteren. Verschillende beleidsdocumenten, observaties, literatuur, interviews en kennis worden samengebracht en naast elkaar gelegd. De achterliggende idee hierbij is dat "elke versie toch 'een deel van de waarheid' bevat en dat het er op aan komt die er uit te halen" (Ten Have, 1999). Het gaat in dit onderzoek niet om het bewijzen van een bepaalde stelling. Veeleer heeft dit onderzoek als doel een beeld te vormen hoe in de praktijk de Huizen van het Kind vorm krijgen. Er zal dan ook inductief te werk worden gegaan doorheen het onderzoeksproces (Bogdan & Biklen, 1998).

De rol als onderzoeker opnemen na een lange intensieve stageperiode bij het regieteam Huizen van het Kind Antwerpen en het werken als jobstudent in een van de Huizen van het Kind vraagt extra aandacht voor de ethiek van het onderzoek. Niets van de verkregen informatie tijdens interviews en observaties kent een terugkoppeling naar het regieteam van de Huizen van het Kind, andere Huizen of partners. Eigen ervaringen worden zoveel mogelijk buiten rekening gebracht door vanuit een onwetendheid, met een onderzoeksbril op, naar de praktijk te kijken. De anonimiteit en vertrouwelijkheid worden gewaarborgd door het ondertekenen van de informed consent. Naar de respondenten toe werd deze rol door mezelf en het regieteam Huizen van het Kind duidelijk gemaakt.

Het onderzoek zal plaatsvinden in drie, vooraf geselecteerde, Huizen van het Kind Antwerpen aan de hand van drie verschillende onderzoeksluiken.

4. Onderzoeksluiken

Het proportioneel universalisme wordt vormgegeven op verschillende niveaus. Er is het beleidsniveau, dat het concept als principe naar voor schuift. Er is het praktijkniveau waar er concreet met dit principe aan de slag wordt gegaan. Onderzoek naar de implementatie van het proportioneel universalisme in de praktijk van de Huizen van het Kind zal daarom zowel het beleid als de praktijk meenemen. Het onderzoek gebeurt aan de hand van kwalitatieve onderzoeksmethoden. In het eerste onderzoeksluik wordt het beleidsperspectief in kaart gebracht door middel van een kwalitatieve documentenanalyse. In een tweede onderzoeksluik wordt aan de hand van observaties in de Huizen van het Kind het organisatorisch perspectief binnengebracht. Het perspectief van de sociaal werker staat centraal in het derde onderzoeksluik door gebruik te maken van interviews met professionals uit de geselecteerde Huizen van het Kind.

4.1. Het beleidsperspectief

Het eerste deelonderzoek omvat een kwalitatieve analyse van beleidsdocumenten. Dit biedt een zicht op de kennisbasis van het beleid en de praktijk van de Huizen van het Kind. In de beleidsdocumenten gaan we op zoek naar informatie over het proportioneel universalisme. De term proportioneel universalisme zelf is minimaal aanwezig in de documenten. We voeren een thematische analyse uit aan de hand van thema's die we kunnen relateren aan het concept proportioneel universalisme, ook al komt de term zelf niet voor.

Voor het bepalen van de thema's baseren we ons op de literatuurstudie. Volgende thema's werden onderscheiden:

- Proportioneel universalisme/progressief universalisme
- Maatwerk
- Doelgroep
- Toegankelijkheid en laagdrempeligheid

De analyse kan daarnaast gebruikt worden als methode om spanningen te ontdekken waarop actoren binnen de Huizen van het Kind moeten handelen.

Op aanvraag bezorgde het regieteam Huizen van het Kind Antwerpen volgende documenten:

Erkenningsaanvraag en subsidieformulier Huis van het Kind Antwerpen

Naast praktische zaken zoals de identificatiegegevens van de aanvrager en subsidievoorwaarden die worden geconcretiseerd bevat het document een uitgebreid overzicht van het minimaal gewenste aanbod dat zal worden voorzien in een Huis van het Kind (stad Antwerpen, z.d.-a). In het erkennings- en subsidieformulier staat beschreven op welke wijze en in welke mate het samenwerkingsverband voldoet aan de bepaling zoals opgenomen in het decreet houdende de organisatie van de preventieve gezinsondersteuning (stad Antwerpen, z.d.-a).

Missie en visie Huizen van het Kind Antwerpen

De laatst bijgestelde missie en visie van de Huizen van het Kind Antwerpen dateert van april 2016. Dit document vormt mede de basis voor de Antwerpse Huizen van het Kind. Het bevat onder meer de basisprincipes, werkingsprincipes, aanbod en een uiteenzetting van de samenwerking op verschillende niveaus (Stad Antwerpen, 2016-b).

Meerjarenplanning Huizen van het Kind Antwerpen

In 2016 stelde de Huizen van het Kind Antwerpen een meerjarenplanning op voor de periode 2017-2019. Het vertrekt vanuit de voorgeschiedenis van de Huizen in de periode 2012-2014 om te komen tot de huidige stand van zaken en concrete doelstellingen en acties voor de toekomst. De inhoudelijke werking, het samenwerkingsverband, een omgevingsanalyse, financiën en een evaluatie staan eveneens in het meerjarenplan (Stad Antwerpen, 2016-a)

Matrix basisaanbod Huis van het Kind Antwerpen

De matrix van het basisaanbod van de Huizen van het Kind Antwerpen clusterd aan de hand van verschillende domeinen, opgedeeld in decretaal verplichte domeinen en extra domeinen, het aanbod en partners van de Huizen van het Kind. Dit met aandacht voor aanbod en partners op maat van de wijk (Stad Antwerpen, z.d.-b).

Ondersteuningspiramide Huizen van het Kind Antwerpen

Op de stuurgroep Huizen van het Kind werd in het najaar 2016 stilgestaan bij het concept proportioneel universalisme. Vanuit het regieteam werd een ondersteuningspiramide opgesteld in samenwerking met de verschillende partners. Deze piramide bevat een overzicht van het aanbod in de Huizen van het Kind vanuit het oogpunt van het proportioneel universalisme (Stad Antwerpen, z.d.-c).

Van een zeer breed, universeel aanbod naar zeer specifieke aanbodsvormen en verschillende toegangspoorten werd een visie in deze piramidevorm gegoten.

Visietekst kwetsbare gezinnen Huizen van het Kind

In de visietekst worden aandachtspunten besproken om de Huizen van het Kind toegankelijk te maken voor kwetsbare en kansarme gezinnen en hoe supplementair aanbod voor hen te voorzien (Stad Antwerpen, 2014). Ondanks de nadruk op kwetsbare gezinnen is deze visietekst van belang voor het hele aanbod in de Huizen van het Kind Antwerpen.

4.2. Het organisatorisch perspectief

Het tweede deelonderzoek analyseert het organisatorische niveau en omvat een observatie in het Huis van het Kind (Van Hove en Claes, 2011). De observaties worden uitgevoerd na de beleidsanalyse, voorafgaand aan de interviews. De observatie in het Huis van het Kind omvat één dagdeel. Het dagdeel wordt gekozen in afstemming met de coördinator van elk Huis en gebeurt op een moment waarop zowel het consultatiebureau als een aanbod van het inloopteam plaatsvindt in Huis. De observatie gebeurt vanuit een participatie aan het onthaal in de Huizen van het Kind. Dit samen met een vrijwilliger of beroepskracht die tijdens dit dagdeel het onthaal bemant. Er wordt gekeken naar de (1) architectuur en inrichting van het Huis; (2) de professionals en hun contacten, gesprekken...; (3) de gebruikers en hun looplijnen, contacten en gesprekken. Die worden in een logboek genoteerd. We trachten daarbij volgende vragen te beantwoorden:

- Architectuur en inrichtingen: SO en Onthaal, CB, openingsuren, vormgeving, ontmoeting wachtruimte, beeldscherm, stoelen en tafels, speelruimte, affiches, flyers...
- Professionals: Wie heeft contact met wie? Waarover spreken ze?
- Gebruiker: looplijnen en contacten, waarover spreken?

De notities van het observatiemoment worden uitgetypt na afloop. Zo kan de informatie samen worden gebracht met de andere observaties.

4.3. Het sociaal werk perspectief

Het derde en laatste deelonderzoek onderzoekt het sociaal werk perspectief en omvat kwalitatieve diepte-interviews. In elk Huis worden minstens drie medewerkers geïnterviewd. De coördinator van het Huis van het Kind (Kind en Preventie, Stad Antwerpen), een agogisch begeleider van het inloopteam (Kind en Preventie, Thuishulp) en een medewerker van Kind & Gezin. Indien nodig kunnen andere partners opgenomen worden.

In het Huis van het Kind Borgerhout bracht dit met zich mee dat een medewerker van Instapje werd geïnterviewd omdat dit een belangrijke partner is met aanbod in Huis voor kinderen tussen 0-3 jaar. In het Huis van het Kind Linkeroever werden twee medewerkers van elks een verschillende inloopteamwerking geïnterviewd door de opdeling van het aanbod naar verschillende inloopteams. In Huis van het Kind Pothoek werd de projectmedewerker van 'Wachzalig!' geïnterviewd door haar verbindende rol tussen de vrijwilligers, de werking van het consultatiebureau en de samenwerking met het inloopteam vanuit één organisatie, Kind en Preventie.

Vanuit voorafgaande stage-ervaring waren de coördinatoren reeds op de hoogte van het onderzoek na een korte presentatie die werd gegeven op het coördinatorenoverleg. Op advies van de coördinator en na het verkrijgen van de contactgegevens zijn de andere partners en medewerkers van het Huis van het Kind gecontacteerd. Elke respondent ondertekende een informed consent (zie bijlage 2).

Voor elk semigestructureerd interview werkten we met een themalijst, gebaseerd op de documentanalyse en de observaties. De interviews werden getranscribeerd en de transcripties thematisch geanalyseerd (Van Hove en Claes, 2011). Uit de transcripties vloeien verschillende thema's voort na het grondig, meerdere keren, doorlezen van de interviews. Hier vertrekt de analyse eveneens vanuit centrale concepten uit de literatuurstudie en beleidsdocumentenanalyse.

Hoofdstuk 3: Onderzoekresultaten

Aan de hand van de beleidsanalyse van de Stad Antwerpen, observaties in de Huizen van het Kind en interviews met de medewerkers, tracht dit onderzoek de praktijk van de Huizen van het Kind Antwerpen en het theoretisch kader van het proportioneel universalisme te verbinden.

Het proportioneel universalisme heeft als doel de spanning tussen het universeel en doelgroepgericht werken te overstijgen. Dit wordt beschreven in volgende drie onderdelen: voorstructurering, imago en beeldvorming en partners in het Huis van het Kind.

1. Voorstructurering

1.1. **Beleid**

Een eerste overzicht van het aanbod in het Huis van het Kind staat beschreven in het erkenningsaanvraag en subsidieformulier van het Huis van het Kind Antwerpen (Stad Antwerpen, z.d.-a). De beschrijving van het aanbod gaat samen met een beschrijving van de doelgroep. Zo worden de consultatiebureaus in het erkenningsaanvraag en subsidiedossier als volgt beschreven:

“Individueel, preventief medisch consult en psychosociale en pedagogische opvolging voor alle kinderen van 0 tot 3 jaar samen met hun ouders en/of andere opvoedingsverantwoordelijken door artsen, verpleegkundigen en vrijwilligers. Zorgzame aandacht gaat uit naar kwetsbare jonge gezinnen.” (Stad Antwerpen, z.d.-a).

De consultatiebureaus zijn bijgevolg een universele dienstverlening, met reeds aandacht voor kwetsbare jonge gezinnen. Ook de spel en ontmoetingsplaatsen ingericht door de inloopteams van Antwerpen worden beschreven als universeel aanbod:

“Spel- en ontmoeting voor (toekomstige) ouders samen hun kind(eren) van 0 tot 3 jaar (tot 6 jaar tijdens de schoolvakanties).” (Stad Antwerpen, z.d.-a).

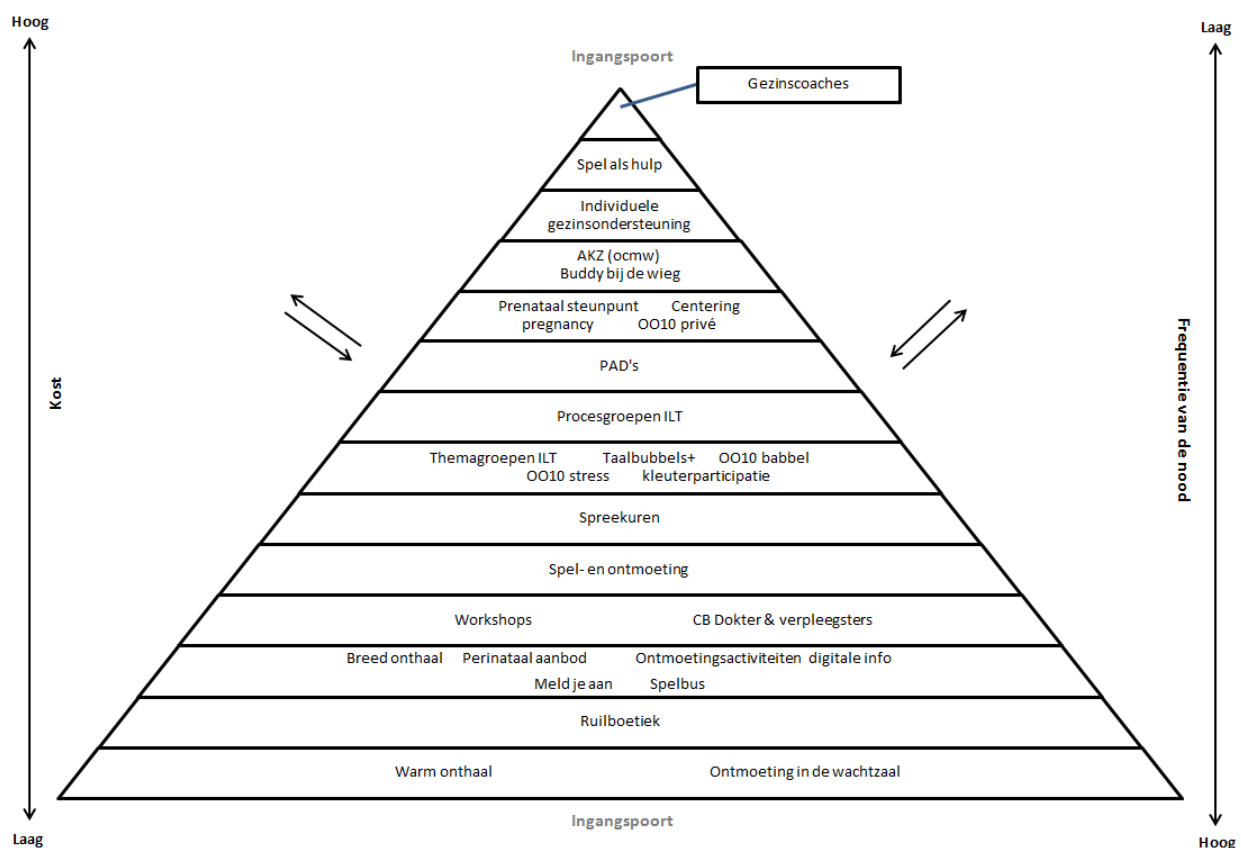
Naast dit universele aanbod krijgt een specifiek aanbod voor kwetsbare gezinnen een plaats in het Huis van het Kind Antwerpen (Stad Antwerpen, z.d.-a). Dit aanbod wordt vormgegeven door verschillende partners zoals de inloopteams, het OCMW, maar ook Kind en Gezin kan op basis van de noden van gezinnen extra dienstverlening op maat aanbieden. Dit door bijvoorbeeld meerdere huisbezoeken te doen bij een gezin. Wanneer over kwetsbare gezinnen wordt gesproken is het van belang deze te definiëren.

Een definitie is terug te vinden in de visietekst kwetsbare gezinnen (Stad Antwerpen, 2014). Een kwetsbaar gezin wordt gedefinieerd vanuit de aanwezigheid van stressfactoren die de draagkracht van een gezin onder druk zetten. Stressfactoren omvatten per definitie (kans)armoede (Stad Antwerpen, 2014).

Het aanbod van de Huizen van het Kind staat beschreven in het erkennings- en subsidieaanvraag, maar eveneens in de missie en visie van de Huizen van het Kind, alsook de visietekst kwetsbare gezinnen. Vanuit deze documenten is het opmerkelijk dat ondanks vertrekkend vanuit het principe van proportioneel universalisme, het aanbod wordt gekenmerkt door een bepaalde voorstructurering.

De visietekst kwetsbare gezinnen beschrijft de voorstructurering van het aanbod in het Huis van het Kind duidelijk. Zo is er aanbod voor iedereen, universeel aanbod. Dit universeel aanbod is bijvoorbeeld info en onthaal, preventieve gezondheidszorg, spel en ontmoeting, vrije tijd, opvoedingsondersteuning... Daarnaast is er aanbod ingericht voor kwetsbare gezinnen zoals groepswork, ontwikkelingsstimulering en materiële ondersteuning. Als laatste staat aanbod voor gezinnen die nood hebben aan verdere hulpverlening beschreven (Stad Antwerpen, 2014).

Deze voorstructurering is vervolgens verder uitgewerkt in een ondersteuningspiramide voor de Huizen van het Kind en ziet er als volgt uit:

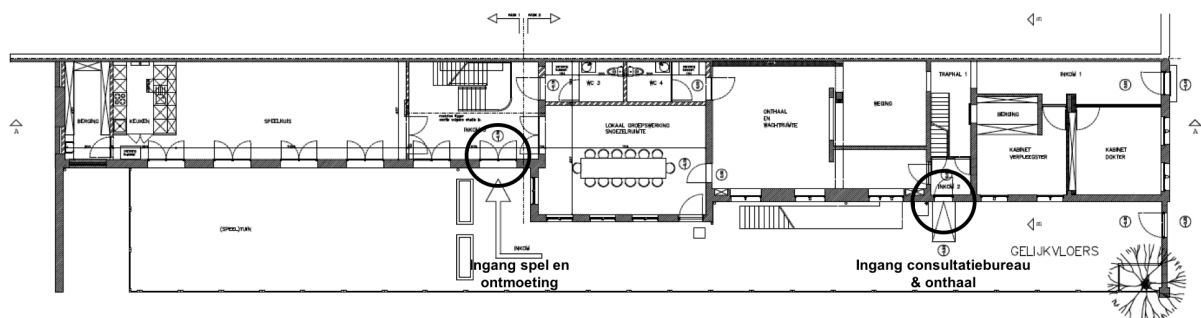

Het is opmerkelijk dat in deze ondersteuningspiramide vertrekend vanuit het progressief universalisme, zoals in de titel staat neergeschreven, het aanbod nog steeds gekenmerkt wordt door een voorstructurering. De brede basis krijgt invulling met het aanbod warm onthaal en ontmoeting in de wachtzaal. De consultatiebureaus en ook spel en ontmoeting - beschreven als universele dienstverlening in vorige beleidsdocumenten - staan echter op hogere treden in de piramide. Dit kan vragen doen rijzen omtrent de invulling van het proportioneel universalisme op beleidsniveau en verder in de uitvoering ervan in de fysieke Huizen van het Kind.

1.2. Organisatie

Het proportioneel universalisme in de Huizen van het Kind kan verduidelijkt worden aan de hand van volgende metafoor: alle gezinnen komen samen in dezelfde woonkamer in het Huis en vanuit deze gezamenlijke ruimte kunnen de gezinnen op basis van hun vragen en noden verder geholpen worden. In verschillende kamers zien we in het Huis van het Kind een veelheid aan expertise die een antwoord op maat van het gezin kan bieden. Maar krijgt dit in de praktijk van de Huizen van het Kind Antwerpen deze invulling?

De observaties tonen aan dat ‘allen samen in dezelfde woonkamer’ niet zo evident is en al snel botst op de fysieke ruimte die soms maar voor handen is. Zo zijn er aparte ingangen voor het consultatiebureau en de spel en ontmoetingsplaats in het Huis van het Kind (case 3).

Doordat het onthaal bij het consultatiebureau is, heeft dit als gevolg dat de ouders die naar de spel en ontmoetingsplaats komen, het onthaal met de onthaalvrijwilliger niet passeren. In het Huis van het Kind (case 2) vindt de spel en ontmoetingsplaats zelfs plaats in een ander gebouw, dit vanwege plaatsgebrek in het eigenlijke Huis. Hier komen ouders vaak niet eerst langs het Huis van het Kind of onthaal. Deze fysieke indeling structureert de contacten voor. Daarnaast kan dit leiden tot extra drempels voor ouders om deel te nemen aan een bepaald aanbod.

Wanneer ouders samenkomen in eenzelfde onthaalruimte, kent deze onthaalruimte een specifieke indeling in de verschillende Huizen (case 1, 2, 3). Er is, ondanks de intentie dit te overstijgen, zeer duidelijk een onthaal, wachtruimte en consultatiebureau wat duidt op een bepaalde voorstructurering. Als je als ouder of opvoedingsverantwoordelijke binnenkomt in het onthaal is het voor ouders niet steeds duidelijk wat te doen, zo bleek uit de observatie in het Huis van het Kind (case 1). Wanneer een vrijwilliger bezig is en de professional een gesprek voert, is het niet mogelijk de ouders onmiddellijk te ontvangen. Dan wachten ouders wat onwennig, niet goed wetend of men aan de onthaaltafel nu aan het wachten is, een vraag stelt... De aankleding van het onthaal van het Huis van het Kind is niet makkelijk, dit komt aan bod bij het onderdeel 'imago een beeldvorming'.

Vanuit het onthaal stuurt de onthaalvrijwilliger mensen door naar het consultatiebureau dat zich vaak in dezelfde ruimte bevindt, naar andere spreekuren of naar een aanbod op een andere dag of naar een professional die op dat ogenblik aanwezig is in Huis maar zich in een ander lokaal bevindt. Dit om eventuele gesprekken die privacygevoelig zijn daar te voeren. Dat professionals zich in een meer afgeschermd ruimte zetten voor bepaalde gesprekken is begrijpelijk vanuit het perspectief van de gebruikers. Het is echter opvallend dat sommige ouders tijdens de observaties weten dat de professional apart zit en zich onmiddellijk tot hen wenden. Nog voor men is verwelkomd aan het onthaal gaat men naar de aparte ruimte waar de professional zit. Wanneer deze professional zich daarnaast nog in een lokaal zet dat fysiek voor het onthaal ligt, is het vanuit de observatie duidelijk geworden dat deze ouders niet eens het Huis verder binnenkomen. De professional heeft/neemt vervolgens niet de tijd om met de ouders even tot in het onthaal te gaan en het aanbod in de rest van het Huis bekend te maken.

1.3. Praktijk

De voorstructurering beschreven in de beleidsdocumenten, de afgebeelde ondersteuningspiramide bij de deelresultaten, werd in de diepte-interviews teruggekoppeld en besproken met de medewerkers. Interessante overeenkomsten, maar ook duidelijk verschillende visies komen terug bij verschillende medewerkers. Zeer sterk benadrukken de verschillende inloopteams dat een opdeling waarbij groepswork enkel voor maatschappelijk kwetsbare gezinnen is, niet klopt. Het is niet de intentie het groepswork enkel voor maatschappelijk kwetsbaren in te richten. Daarnaast zijn het zeker niet deze ouders die aanwezig zijn, zo bevestigen de drie inloopteams. De inloopteams geven aan deze kwetsbare gezinnen te bereiken vanuit hun expertise, maar duiden erop dat men steeds probeert een mix te bewerkstelligen.

Een mix van ouders maakt de groep veel sterker zo geven verschillende inloopteammedewerkers aan (case 1, 2, 3) Een intentie die niet steeds een realisatie kent zoals de coördinator in case 3 bevestigt.

“Medewerkers van het inloopteam percipiëren hun groepswork wel als voor iedereen, maar dat is niet zo. Het groepswork hier, dat hangt ervan af wat uw definitie van kwetsbaar is, maar als ik hier de formulering van kwetsbaar zie, dan is dat voor mij niet open. Er wordt eigenlijk, als ik dat zie, niet gerekruteerd in dat open en dan kom ik toch terug op wat ik daarstraks zei. Het inloopteam heeft vanuit zijn expertise, zijn kanalen en die kanalen worden gebruikt, maar die kanalen bereiken dat brede publiek niet. Bereiken die modale, hier in de wijk, eigenlijk niet. Die bereiken niet die straatgroepen hierachter, waar dat Jan Modaal en alle gezinnen zitten.” (Coördinator, case 3).

Naast de plek van het aanbod binnen de voorstructurering gaan er ook kritische stemmen op naar de indeling an sich. De inloopteammedewerker (case 1) geeft aan dat ze een opdeling kunstmatig vindt. De praktijk kan helemaal niet deze opdeling kennen, want de realiteit loopt gewoon zo door elkaar. Het thema vrije tijd, in Huis vaak door een vrijetijdsbemiddelaar ingevuld, is een voorbeeld van bovenstaande mening. De vrijetijdsbemiddelaar is er voor iedereen, maar gaat zeer ver in specifieke ondersteuning aan kwetsbare gezinnen. Ook de gezinsondersteuner van Kind en Gezin duidt hierop in haar functie. Ze gaan als Kind en Gezin bij iedereen op huisbezoek maar kunnen daarnaast op maat werken in functie van de noden van het gezin en dat wordt niet duidelijk vanuit deze opdeling geeft de gezinsondersteuner in het Huis van het Kind (case 1) aan.

De fysieke voorstructurering in Huis wordt door enkele medewerkers als negatief ervaren. Zo haalt een medewerker van het inloopteam in Huis van het Kind (case 3) aan dat ouders soms naar aparte lokalen moeten waar ze niet eens zelf binnen kunnen. De vele deuren zijn bijna allemaal voorzien van een badgesysteem en de ouder moet dus steeds worden ‘doorgelaten’ door een medewerker. Vrijwilligers ‘missen’ in het onthaal ouders doordat deze via een andere ingang het Huis binnenkomen en vanuit deze ingang niet naar de voorkant van het Huis kunnen waar het onthaal zich bevindt, dit is zo in het Huis van het Kind (case 3) geeft de inloopteammedewerker aan.

De voorstructurering die zichtbaar is wanneer de praktijk onder de loep wordt genomen, kent verschillende mogelijke verklaringen. Een van deze verklaringen wordt gegeven door de verpleegkundige van Kind en Gezin. Zij haalt aan dat door het universele karakter van de spel en ontmoetingsplaatsen het niet evident is dat dit door het inloopteam wordt ingericht. Een inloopteam dat zijn ontstaansgeschiedenis meedraagt en specifiek is opgericht voor kwetsbare gezinnen met jonge kinderen.

Spel en ontmoetingsplaatsen kennen dan ook in Antwerpen een aparte ontstaansgeschiedenis. Deze ontstaansgeschiedenis werd gekaderd in een interview door een medewerker van het inloopteam van Kind en Preventie, werkzaam in Huis van het Kind (case 1). Naast de enkele spel en ontmoetingsplaatsen die bestonden vanuit de inloopteamwerkingen in Antwerpen richtte de stad in 2009 zelf verschillende spel en ontmoetingsplaatsen op om het tekort van kinderopvangplaatsen op te vangen. Kinderen die geen plek hadden in de kinderopvang konden met hun ouder, grootouder, opvoedingsverantwoordelijke naar de spel en ontmoetingsplaats komen. Na een kleine 2 jaar zijn deze spel en ontmoetingsplaatsen echter overgegeven vanuit de stad aan partners in het werkveld na het indienen van een dossier. De partners in het werkveld waren de inloopteams. Inloopteams zijn decretaal verankerd als organisaties die gespecialiseerd zijn in kwetsbare gezinnen met kinderen tot drie jaar. Verwarring voor wie de spel en ontmoetingsplaatsen net zijn, is dus niet ver weg doordat het net deze doelgroepgerichte organisaties zijn die de universele spel en ontmoetingsplaatsen inrichten. Vanuit deze doelgroepgerichte blik universeel aanbod vormgeven en partners overheen deze decretaal verankerde opdracht laten kijken is geen evidente opdracht waarvoor de inloopteams staan. Dit komt duidelijk naar voor uit de interviews waarbij verschillende partners het inloopteam enkel linken aan maatschappelijk kwetsbare gezinnen.

De voorstructurering in het aanbod bestaat in twee richtingen. Er is aanbod dat de perceptie heeft en soms ook het uitgangspunt, om er specifiek voor kwetsbare gezinnen te zijn. Daarnaast is er aanbod dat (onbewust) voor kwetsbare gezinnen minder toegankelijk is. Workshops van de Kraamvogel in de Huizen van het Kind worden hier als voorbeeld aangehaald doorheen de verschillende interviews. Ondanks de voorstructurering aanwezig in beide richtingen overheerst deze waar specifiek wordt ingezet naar kwetsbare doelgroepen in de interviews. Dit is belangrijk mee te nemen bij het bespreken van het imago en de beeldvorming van de Huizen van het Kind in een volgende deel.

1.4. Besluit

Om te werken volgens het proportioneel universalisme is het van belang de beschreven voorstructurering te overstijgen. Dit vraagt een maximale invulling van het proportioneel universalisme. De maximale invulling staat tegenover een minimale invulling. Een minimale invulling betekent dat in het Huis van het Kind zowel universeel als doelgroepgericht aanbod aanwezig is, maar op voorhand reeds ingevuld wordt wie van welk aanbod gebruik kan en zal maken. Een inloopteam en consultatiebureau in één Huis plaatsen is een vorm van minimale invulling, maar betekent niet automatisch dat er wordt gewerkt vanuit het principe van het proportioneel universalisme.

Een maximale invulling neemt afstand van deze voorstructurering en vertrekt bij voorkeur vanuit een universeel aanbod waarbinnen gediversifieerd kan worden op basis van de noden van elk gezin. Hier wordt geen specifiek doelgroepgericht aanbod voorzien, maar krijgt dit aanbod integraal vorm binnen de universele dienstverlening. In lijn hiermee moet de fysieke ruimte van de Huizen van het Kind aangepast worden aan deze visie. Alle gezinnen in dezelfde onthaalruimte, weg van aparte ingangen en aparte locaties. Dit houdt als laatste in dat organisaties overheen verschillende doelgroepen moeten werken. De vraag die hierbij kan gesteld worden is of we nog wel met vooraf afgebakende doelgroepen moeten werken?

2. Imago en beeldvorming

2.1. Beleid

Laagdrempeligheid is een van de zeven basisprincipes die de Huizen van het Kind Antwerpen naar voren schuiven (Stad Antwerpen, 2016-a). Dit houdt in dat de infrastructuur, het aanbod en de omkadering maximaal toegankelijk moeten zijn. Er wordt lokaal in de wijk gewerkt en het basisaanbod moet vanuit dit principe bereikbaar zijn voor alle gezinnen (Stad Antwerpen, 2016-b). Tegen eind 2019 staat in de meerjarenplanning volgende doelstelling beschreven:

“17 Antwerpse Huizen van het Kind als kwaliteitsvolle one-stop-shops met een aanbod voor alle gezinnen in de stad op vlak van het grootbrengen van kinderen. Ze bieden maximale welzijns-, gezondheids- en ontwikkelingskansen aan elk kind en zijn lokale ankerpunten in de strijd tegen kinderarmoede.” (Stad Antwerpen, 2016-b).

Deze globale doelstelling nastreven vraagt verschillende subdoelstellingen. Twee subdoelstellingen vermeld in de meerjarenplanning zijn belangrijk om uit te lichten in verband met het imago en de beeldvorming. De doelstellingen zijn ‘communicatie’ en ‘huisvesting’. Beiden zijn belangrijk om de bereikbaarheid voor alle gezinnen mogelijk te maken, zoals vermeld staat in de missie en visie van de Huizen van het Kind. De doelstelling communicatie houdt in dat Antwerpse gezinnen het aanbod en de werking van de Huizen van het Kind kennen en zich aangesproken voelen om gebruik te maken van dit aanbod (Stad Antwerpen, 2016-b). De meerjarenplanning beschrijft eveneens de acties die hieraan zijn gekoppeld: het verder ontwikkelen van een herkenbare en aantrekkelijke huisstijl voor alle Huizen en communicatiecampagnes uitwerken om het concept en het aanbod van de Huizen beter bekend te maken, waar mogelijk op regionaal niveau. In de erkenningsaanvraag van het Huis van het Kind staat men eveneens stil bij de communicatie:

“Communicatie houdt rekening met de kwetsbare gezinnen in Antwerpen. Dit via beeldmaterialen en nadruk rol intermediairen als toeleider. Er zal gericht actie ondernomen worden op gebruikers die nog niet bereikt worden.” (Stad Antwerpen, 2016-b)

Het is interessant om deze beleidsvisie in een volgend onderdeel van de resultaten te bekijken vanuit de organisatie en praktijk in de eigenlijke Huizen.

Huisvesting is de tweede doelstelling wanneer het gaat over de bereikbaarheid van het Huis van het Kind. De fysieke locatie van de Huizen en de inrichting zijn van belang voor de gezinnen, eveneens voor de professionals.

Het doel voor de Huizen van het Kind Antwerpen is om de 17 Huizen van het Kind onder te brengen in een geschikte huisvesting waar de signalisatie en look en feel herkenbaar zijn voor de doelgroep (Stad Antwerpen, 2016-b). Maar wat is nu net een geschikte huisvesting? Een belangrijke vraag die werd meegenomen in de observatie en diepte-interviews.

Als laatste is het vanuit het beleidsstandpunt belangrijk te vermelden vanuit welke dienst de Huizen van het Kind in Antwerpen vorm krijgen. De Huizen van het Kind behoren tot de dienst 'Welzijn, gezondheid en armoede' en niet tot de dienst 'Jeugd'. Deze inkanteling kan tot gevolg hebben dat andere nadrukken worden gelegd en de link met gezondheid en welzijn, maar ook met armoede een duidelijke aftekening krijgt binnen de Huizen van het Kind. De Huizen van het Kind zijn, in lijn hiermee en beschreven in de meerjarenplanning, het *"ankerpunt van het kinderarmoedebeleid"* (Stad Antwerpen, 2016-b).

2.2. Organisatie

Al van op enige afstand is het logo met het 'bloemetje' zichtbaar aan de inkom van de verschillende Huizen van het Kind. Eens in het Huis van het Kind kent de inrichting in de drie Huizen van het Kind verschillen, maar ook eenheid in stijl is zichtbaar. Een meer steriele sfeer vanuit het consultatiebureau probeert te versmelten met de gezelligheid en warmte die het onthaal probeert uit te stralen.

De inplanting van de verschillende huizen is telkens anders. Case 2 ligt in het midden van een drukke, levendige baan waar vele mensen het Huis van het Kind passeren. Dit is niet zo bij de andere Huizen. In Case 1 ligt het Huis in een zeer rustige wijk en ook Case 3 kent geen grote voorbijgang zoals in Case 2. De inrichting kent herkenbare elementen overheen de verschillende Huizen. Naast het logo dat voor heel Vlaanderen de Huizen van het Kind kenmerkt, is er een duidelijk uitgewerkte huisstijl terug te vinden.

Wat onmiddellijk opvalt tijdens de observatie, is de vele communicatie van het aanbod, aanwezig in het onthaal en consultatiebureau. Een flyerhuis, een beeldscherm, losse flyers, affiches en meer. Zeer sterk wordt het aanbod in de kijker gezet, vooral op een talige manier. Ondanks het gebruik van afbeeldingen en klare taal die je leest op de flyers en het beeldscherm, moet je de Nederlandse taal machtig zijn om alle informatie te begrijpen. Vanuit de observaties bleek dat vele ouders de taal niet zo machtig zijn en daarom hulp komen vragen met bijvoorbeeld bepaalde brieven van de school. Bovendien blijkt dat heel wat ouders niet kunnen lezen.

Een vorm van communicatie naar gezinnen en ook professionals, overduidelijk aanwezig in de Huizen van het Kind, zijn flyers.

Daarbij is er een verschil in verwoording op te merken bij de algemene flyer waar het vaste aanbod en de openingsuren op vermeld staan. 'Een leuke plek voor gezinnen' of 'Vragen over kinderen grootbrengen?' zijn de slogans op de algemene onthaalflyers die verschillende nuances met zich mee brengen. Waarom zou je net naar het Huis van het Kind gaan? Vanuit de tweede flyer (zie afbeelding) van het Huis van het Kind (case 1), is dit omdat je met een vraag zit. Bij de eerste flyer, van het Huis van het Kind (case 2), is het uitgangspunt geen vraag van ouders, wel het bezoeken van een leuke plek voor gezinnen. Dit kan de perceptie van het Huis van het Kind beïnvloeden.

2.3. Praktijk

Het imago en de beeldvorming van het Huis van het Kind komen veelvuldig naar voor in de interviews. Niet enkel de thema's communicatie en huisvesting zijn hier een aanknooppunt. Eveneens het aanbod in de Huizen, de financiële middelen voorzien voor de Huizen van het kind en het bereik zijn hier belangrijke gespreksonderwerpen.

Het ontbreekt aan een brede communicatiecampagne door de Stad en ruimer op Vlaams niveau volgens de coördinator van het Huis van het Kind (case 3), want dit zou de bekendheid van het Huis van het Kind bij vele gezinnen kunnen verhogen. Zo zouden modale gezinnen die niet worden doorverwezen door externe organisaties of partners, de Huizen van het Kind leren kennen. Communicatie op een dergelijk breed niveau botst al snel op de lokale diversiteit die de Huizen van het Kind kenmerkt. Hier wijzen professionals op die werken in verschillende Huizen zoals de medewerker van Instapje, een inloopteam of Kind en Gezin.

Openingsuren en aanbod van het Huis van het Kind kennen in Antwerpen een grote diversiteit door het inspelen op lokale noden. Op Vlaams niveau weegt deze variatie nog meer door. Dit maakt dat uitleggen wat een Huis van het Kind is, wanneer je er terecht kan en voor welke vragen geen evidentie is. Zelfs niet voor de professionals die er werken en dit aan kennissen willen uitleggen zoals een medewerker van Kind en Preventie bevestigt.

De medewerkers van verschillende deelwerkingen van Case 2 erkennen het potentieel dat het Huis van het Kind kenmerkt door zijn optimale locatie in de buurt. Maar dit wilt niet zeggen dat de mensen vanaf dag één ook effectief het Huis van het Kind binnenstapten, zo geeft de coördinator van dit Huis van het Kind mee. Veelvuldig flyereren, mensen aanspreken door aan de deur post te vatten en je uitleg wel honderd keer opnieuw doen, dit al 3 jaar lang, maakt volgens haar dat de mensen nu meer en meer (maar zeker nog niet voldoende) de weg beginnen vinden naar het Huis van het Kind en verder gaan dan enkel een bezoek aan het consultatiebureau. Dit potentieel staat in contrast met de moeilijkheden, aangehaald door medewerkers van Case 1 met hun locatie. De coördinator van dit Huis van het Kind vraagt zich luidop af of het Huis van het Kind niet beter vlakbij de Chicago-blokken zou staan. Omwille van de fysieke locatie van het bestaande consultatiebureau en praktische overwegingen is het Huis daar niet gevestigd. De gezinsondersteuner in ditzelfde Huis van het Kind deelt deze mening echter niet, net vanuit het idee dat het consultatiebureau hier al zo lang is en mensen de weg hiernaartoe echt wel vinden.

Het aanbod in het Huis van het Kind bepaalt mede de uitstraling die het Huis krijgt. In de interviews halen verschillende professionals aan dat deze uitstraling weleens een negatieve connotatie kan krijgen die de laagdrempeligheid van de Huizen van het Kind op de helling plaats. Dit mede door bepaalde beleidsbeslissingen zoals de coördinator van Case 3 meegeeft:

“Het is altijd heel duidelijk voor iedereen geweest, een huis van het kind is voor iedereen. Alleen zijn de feiten anders geworden. En de feiten zijn financiën. Financiën hebben gemaakt dat daar, vind ik persoonlijk, de balans is beginnen overslaan naar dat kwetsbaar. Daar is geld en in dat ander is eigenlijk geen geld. Men verwacht en dat is de grote zwakte van heel dat decreet, dat men verwacht, binnen dat decreet, dat iedereen dat nu een keer gaat doen, zonder dat hij een frank meer krijgt vanuit het oogpunt efficiëntie.” (Coördinator, case 3).

Het financiële plaatje dat voorzien is voor de Huizen van het Kind kan ervoor zorgen dat de nadruk effectief is verschoven naar kwetsbare gezinnen en het universele uitgangspunt soms minder doorweegt. Het decreet voorziet slechts beperkte middelen voor de uitbouw van de Huizen van het Kind.

Voor armoedebestrijding en specifiek kinderarmoedebestrijding was er meer budget volgens de coördinator van Case 3, die vanuit haar functie bij Kind en Preventie deel uitmaakt van de stuurgroep van de Huizen van het Kind. De Huizen van het Kind in Antwerpen linken aan deze middelen voor (kinder)armoedebestrijding was volgens haar opportuun om zo de uitbouw te faciliteren. Zo werd in Antwerpen ten tijde van de erkenningsaanvraag van het Huis van het Kind de subsidieoproep van toenmalig minister Lieten hieraan gekoppeld.

In alle interviews geven de professionals aan, evenzeer wanneer men niet steeds bewust vanuit het principe van proportioneel universalisme vertrekt, zowel een aanbod voor iedereen te voorzien (waarbij men steeds aandacht heeft voor kwetsbare gezinnen) als een aanbod specifiek voor deze kwetsbare doelgroep. Sommige professionals, zoals een inloopteammedewerker in Case 1, waarschuwen wel voor de nadruk die soms komt te liggen op het aanbod voor de meer kwetsbare gezinnen zonder aandachtig te zijn voor de drempels die dit meebrengt. De medewerker van het inloopteam zegt op te vangen dat mensen denken dat je naar het Huis van het Kind gaat wanneer je een opvoedingsvraag hebt. Ze geeft hierbij aan dat ouders in de werkgroep gebruikersparticipatie bevestigen dat toegeven als ouder een vraag te hebben over de opvoeding een heuse drempel is en bijgevolg het Huis van het Kind voor hen een niet-toegankelijke plek kan worden als dit idee overheerst. Hier voegt ze aan toe dat door de partners die aanwezig zijn in Huis, het Huis van het Kind soms wordt geassocieerd met de hulpverlening. Het OCMW, het CAW, een CKG, deze nemen allemaal plaats in de Huizen van het Kind. Enerzijds maakt dit de Huizen tot sterke samenwerkingsverbanden. Anderzijds moet men aandachtig zijn voor de verdere implicaties die dit kan hebben. De coördinator van Case 3 maakt in een interview de opmerking dat ze als Huis van het Kind moeten opletten niet het Huis van de OCMW-klant te worden.

Het is belangrijk voor de Huizen van het Kind dat ze een variatie in doelpubliek bereiken zodat deze mensen binnen hun eigen netwerk de Huizen van het Kind kunnen profileren. De medewerkers van de spel en ontmoetingsplaatsen en ook de coördinatoren van Cases 1 en 2 bevestigen dat dit reeds gerealiseerd wordt in de spel en ontmoetingsplaatsen. Het grote bereik van het consultatiebureau wordt door alle bevrageden bevestigd. De mix van gezinnen die ze hier bereiken, wil men eveneens in de andere aanbodsvormen bereiken. Dit is een grote uitdaging waar de Huizen van het Kind voor staan en de coördinatoren zien zichzelf als een belangrijk sleutelfiguur om deze uitdaging aan te gaan.

2.4. Besluit

Op organisatorisch niveau is het laten samengaan van een medische en huiselijke sfeer geen evidente opdracht. Een consultatiebureau voor het jonge kind en het onthaal in één fysieke ruimte maakt dat het 'huiskamergevoel' in geen enkel van de Huizen van het Kind aanwezig was. Wanneer men vertrekt vanuit het principe van het proportioneel universalisme en laagdrempelig wil zijn, moet het Huis van het Kind ook zo naar buiten treden en zich zo kenbaar maken. De Huizen van het Kind moeten aandachtig zijn niet te worden aanzien als de Huizen van het Probleemkind. Vanuit het proportioneel universalisme is deze perceptie nefast voor het bereiken van alle gezinnen uit de buurt. Toch lijkt dit te gebeuren. Een van de oorzaken kan zijn de profilering van partners die voorheen doelgroepgericht werkten en dat deels zo blijven doen. Mogelijk zijn er andere oorzaken die na verder onderzoek naar voor kunnen komen. Zowel kwetsbare als modale gezinnen ervaren hierdoor drempels om gebruik te maken van het aanbod. Dit staat in spanning met de laagdrempeligheid die vanuit de missie en visie als één van de basisprincipes staat vermeld (Stad Antwerpen, z.d.).

3. Partners in Huis

3.1. Beleid

De Huizen van het Kind Antwerpen hebben de vorm van een samenwerkingsverband met verschillende partners. Een verkenningsronde naar partners startte, door de aangestelde regisseur van de stad Antwerpen, bij de consultatiebureaus en inloopteamwerkingen in de stad (Stad Antwerpen, 2014). Zowel de consultatiebureaus als de inloopteamwerkingen zijn verbonden aan de organiserende besturen (Thuishulp, Kind en Preventie en het CAW). De organiserende besturen zijn vanuit deze positie meegenomen als prioritaire partners in het Antwerpse verhaal, zoals beschreven in de meerjarenplanning van de Huizen van het Kind (2016-b). De uiteindelijke kern van de Huizen van het Kind omvat volgende partners: Stad Antwerpen, OCMW Antwerpen, Kind en Preventie, Thuishulp – De Voorzorg, CAW Antwerpen – De Opvoedingswinkel, Kind en Gezin, Expertisecentrum voor kraamzorg De Kraamvogel, Gezinsbond, Domo, Vagga – De Speelbrug, Inloopteams Antwerpen en het Antwerps netwerk ontmoetingsruimten (Stad Antwerpen, 2016-b). De verschillende partners hebben elk een plek in de stuurgroep van de Huizen van het Kind. Deze komt sinds november 2013 zeswekelijks samen (Stad Antwerpen, z.d.).

De consultatiebureaus voor het jonge kind krijgen de rol van ideale toegangspoort tot de globale preventieve gezinsondersteuning toegekend (Stad Antwerpen, z.d-c; Stad Antwerpen, 2014). In het erkennings- en subsidiedossier (Stad Antwerpen, 2014) staat deze rol van toegangspoort toegelicht:

“Vanuit het consultatiebureau worden gezinnen naadloos toegeleid naar ander aanbod in huis. Tot 97% van de gezinnen met kinderen in het eerste levensjaar is immers klant bij een consultatiebureau. Een klein deel van deze gezinnen maakt nadien nog gebruik van diensten binnen de preventieve gezinsondersteuning. Door het samenbrengen van aanbod naar gezinnen onder één dak wordt voor een naadloze overgang van het pre- en perinataal, het bestaande aanbod of aanbod voor gezinnen met +3jarigen gezorgd.”
(Stad Antwerpen, 2014)

Vanuit het beleidsperspectief zorgt de aanwezigheid van een consultatiebureau in het Huis van het Kind ervoor dat ouders bij het andere aanbod van het Huis aansluiting vinden.

Naast de consultatiebureaus voor het jonge kind zijn de inloopteams prioritaire partners omdat ze opgericht zijn vanuit de organiserende besturen die mee instaan voor de werking van de consultatiebureaus, in samenwerking met Kind en Gezin. In de beleidsteksten van de stad Antwerpen (z.d.-a; 2016-a; 2016-b), maar evenzeer op Vlaams niveau, gaat het inloopteam hand in hand met de term kwetsbare gezinnen. Naast de focus op deze specifieke doelgroep bieden ze in bijna alle Huizen spel en ontmoetingsplaatsen aan, die toegankelijk zijn voor (toekomstige) ouders samen met hun kind(eren) van 0-3 jaar (Stad Antwerpen, z.d.-b). Vanuit het beleid gaat men ervan uit dat het samengaan van een universeel en een doelgroepgericht aanbod het proportioneel universalisme kan waarmaken.

3.2. Organisatie

Een heel deel van de partners neemt fysiek een plaats in binnen de Huizen van het Kind. Het consultatiebureau is duidelijk aanwezig wanneer men het Huis binnenstapt. Tijdens de observaties in de drie verschillende Huizen was het opmerkelijk dat het overgrote deel van gebruikers naar het Huis kwam voor een afspraak bij het consultatiebureau. De verwelkoming van de vrijwilliger van het consultatiebureau en/of onthaal was bijgevolg vaak "Goedemorgen, is het voor Kind en Gezin?". Naast de partners in het Huis wordt in de observaties de belangrijke rol van de vrijwilligers duidelijk. Zij vormen vaak de eerste kennismaking met het Huis van het Kind voor (toekomstige) ouders. Dit maakt de vrijwilligers tot belangrijke toeleiders naar het aanbod van het Huis van het Kind. Ze zijn aanwezig in de wachtruimte en kunnen vanuit deze aanwezigheid ouders kennis laten maken met het aanbod in het Huis, vragen detecteren en doorverwijzen. Dit vraagt natuurlijk kennis van het Huis en van het aanbod en vraagt ondersteuning van de vrijwilligers door een professionele kracht.

Tijdens de observaties waren verschillende partners telkens aanwezig in het Huis en gingen er verschillende aanbodsvormen door. De professionals passeren bij hun binnenkomst steeds het onthaal. Vervolgens nemen ze vaak plaats in verschillende aparte ruimtes. Dit was het geval zowel in Case 1, 2 als 3. Omwille van privacy en soms gevoelige materie die wordt besproken, is de keuze gemaakt zich apart te zetten, zo bevestigen de medewerkers. De ruimte beperkt hier eveneens de contacten tussen professionals. Fysiek gaat een aanbod soms afgesloten van de eigenlijke ingang door, wat maakt dat deze professionals niet veel in contact staan met bijvoorbeeld de vrijwilliger of onthaalmedewerker. Het aanbod dat plaatsvindt op een locatie buiten het Huis zoals in Case 2, beperkt het contact tussen de professionals beduidend.

3.3. Praktijk

Het Huis van het Kind is een huis van partners. Dat de evolutie naar de Huizen van het Kind gepaard gaat met een nauwere, intensievere samenwerking tussen deze partners was een besluit dat unaniem uit de interviews naar voren komt. Al de partners kennen en bekend zijn met hun aanbod vraagt echter wel een engagement van alle medewerkers in het Huis.

“Wij bij Kind en Gezin zitten met veel nieuwe teamleden die eigenlijk weinig bekend zijn met het inloopteam. Die worden daar wel voorgesteld, maar dat is nog wat abstract soms. Er lopen hier zoveel verschillende gezichten rond, mijn nieuwe collega’s weten nog altijd niet, denk ik, dat is die van het inloopteam en dat is die...”
(Regioverpleegkundige Kind en Gezin, case 3)

De coördinator krijgt doorheen de interviews de rol van verbindende factor tussen al deze partners. De coördinatoren schrijven zichzelf deze functie eveneens toe. Het is echter een werk van lange adem zoals de coördinator van Case 2 bevestigt.

“Je zal altijd wel werk moeten leveren om te verbinden, maar ik weet nu wie elkaar zal vinden, ik moet dat niet nog eens zeggen. Ik weet bijvoorbeeld, na een jaar was dat pas, dat ik voelde vanuit Kind en Gezin dat ook zij begonnen doorverwijzen en verbindingen maakten, terwijl ik er 100% van overtuigd was, dat ze geïnformeerd waren, maar toch ja, en dat vond ik ook zo’n ijkpunt.” (Coördinator, case 2)

In de praktijk van het Huis van het Kind en eveneens uit de interviews komt de centrale functie van een partner als Kind en Gezin duidelijk naar voren. De consultatiebureaus kennen een zeer groot bereik. Dit bevestigt de verpleegkundige van Kind en Gezin in Case 3. Het bereik van het consultatiebureau is volgens haar zo’n 99-100%, zeker in het eerste levensjaar. Het consultatiebureau is bijgevolg een belangrijke toegangspoort tot het Huis van het Kind en een toeleider naar de verschillende aanbodsvormen. De verschillende inloopteams bevestigen deze toeleidingsfunctie van de verpleegkundige en de gezinsondersteuners van Kind en Gezin, bijvoorbeeld naar het aanbod van de spel en ontmoetingsplaatsen.

“Ik denk dat Kind en Gezin wel een hele belangrijke partner of een heel belangrijk onderdeel is van het Huis van het Kind, omdat ouders dat allemaal kennen. In eerste instantie leren ze zo het huis kennen, omdat ze op consultatie komen. Vanaf daaruit worden ze doorgestuurd, bijvoorbeeld naar de spel en ontmoeting, wat toch wel vaak voorkomt.” (Inloopteam, case 2)

De verpleegkundige en de gezinsondersteuners van Kind en Gezin geven aan deze doorverwijsfunctie op te nemen. Vooral enkele specifieke partners rond opvoeding, ontmoeting en vrije tijd schuiven ze naar voor als doorverwijzing.

Doorverwijzing gebeurt niet enkel omdat de verpleegkundige of de gezinsondersteuners de expertise niet bezitten, maar wel omdat de tijd per consult beperkt is. Dit laat ingaan op bepaalde vragen soms niet toe. Doorverwijzing is hier aangewezen volgens de medewerkers.

“Als mensen bijvoorbeeld gewoon vragen hebben op de consultatie of op het spreekuur en je weet, dat doen ze ook bij het Huis van het kind, dan kun je zeggen van vraag dat daar maar aan de eerste bureau. Dan kan je die ineens doorverwijzen of zeggen een foldertje mee te nemen. Want deze vragen passen niet altijd binnen de tijd van het consult, we lopen nu al vaak uit.” (Kind en Gezin, case 2)

“Wij verwijzen heel vaak, allee, ik persoonlijk, ik verwijs heel vaak naar het speelhuis, bijna standaard, zeker bij kwetsbare gezinnen. En de opvoedingswinkel, dat is ook iets apart naar waar ik heel vaak verwijs of vermeld.” (Kind en Gezin, case 3)

De verpleegkundige en de gezinsondersteuners zien vele gezinnen uit de wijk. Van hieruit zijn ze de aangewezen personen om gezinnen toe te leiden naar het aanbod in het Huis. Ze krijgen bij wijze van spreken de functie van ‘wassorteerder’ toegevoegd aan hun takenpakket. Als ‘wassorteerder’ is het natuurlijk belangrijk dat je weet hoe de was te sorteren, of gooi je alles samen in de machine?

Een duidelijke spanning omtrent het toeleiden, doorverwijzen en ‘sorteren’ van gezinnen vanuit de consultatiebureaus werd zichtbaar wanneer de spel en ontmoetingsplaatsen aan bod kwamen. De medewerkers van de inloopteams beklemtonen allen dat dit een universeel aanbod hoort te zijn waar alle ouders welkom zijn. Men streeft naar een sociale mix van de wijk, wat voor hen een onmiskenbare meerwaarde heeft voor de de gezinnen. Maar niet alle geïnterviewden deelden deze mening. De perceptie leeft vanuit medewerkers van Kind en Gezin dat het aanbod niet voor ‘alle’ gezinnen is, maar dat het vooral de kwetsbare gezinnen zijn, die ze naar deze aanbodsform moeten doorverwijzen. Verschillende verpleegkundigen bevestigen dit.

“Mensen die vaak enerzijds meer sociaal geïsoleerd zijn, dat zijn de mensen die je in de eerste plaats aan denkt om door te verwijzen, mensen die weinig netwerk hebben. Mensen die slechte woonomstandigheden hebben, dat is ook ideaal om door te verwijzen. Op die plaatsen heb je direct de reflex van kom naar het speelhuis, dan kan uw kindje spelen, ontmoet het andere mensen.” (Kind en Gezin, case 3)

Modale gezinnen die een rijk sociaal leven hebben, die een goeie woning hebben, die zelf voldoende sociaal netwerk hebben verwijst je niet zo snel door naar spel en ontmoeting.” (Kind en Gezin, case 3)

Niet elke medewerker gaat ervan uit dat spel en ontmoeting vooral voor de maatschappelijk kwetsbare ouders is en verwijst iedereen, bij elk huisbezoek, standaard door naar het aanbod van spel en ontmoeting.

“Bij elk huisbezoek zeggen we dat wij hier een speelbabbel hebben en dat ze hier terecht kunnen, voor iedereen. ... De speelbabbel dat is nog wel universeel, we zeggen het tegen iedereen en wie dat er zin in heeft en wilt komen, mag altijd komen.” (Kind en Gezin, case 1)

De coördinatoren van de drie verschillende Huizen geven aan dat het onthaal en daarnaast de vrijwilligers van het consultatiebureau belangrijke toeleiders van gezinnen zijn naar het aanbod van het Inloopteam en ruimer in Huis. Toeleiding naar het aanbod in Huis is echter niet altijd even makkelijk. Elk Huis verschilt van aanbod, openingsuren, lokale partners... Dit maakt het bijvoorbeeld voor de regioverpleegkundigen die vanuit hun regio in meer dan één Huis van het Kind werken, niet eenvoudig. Eveneens andere partners zoals Instapje en een medewerker van het inloopteam in Case 2 geven aan dat de lokale verschillen voor twijfel kunnen zorgen over de inhoud van het verschillend aanbod. Meerdere medewerkers zeggen hierbij dat de gezamenlijke huisvesting van partners onder één dak deze doorverwijzing een stuk makkelijker maakt.

“Ik denk dat door in de huizen te zitten, dat die toeleiding wel vele gemakkelijker gaat. Soms zitten we ook enkel in een huisoverleg of zo en dat doet ook al veel, gewoon een gezicht kunnen plakken op iemand en nog eens denken van ah ja, die zijn er ook of die doen dat ook.” (Instapje)

3.4. Besluit

Het Huis van het Kind is een Huis van vele partners die hun weg zoeken in samenwerking en afstemming. Hierbij nemen enkele partners belangrijke sleutelfuncties op. Kind en Gezin is een van deze partners en vaak de toegangspoort tot het Huis. Kind en Gezin kan daarom beschreven worden als de wassorteerder in het Huis van het Kind. Het zijn dan ook hun medewerkers die de facto het proportioneel universalisme vorm kunnen geven, door de manier waarop ze al dan niet selectief doorverwijzen. De positie van Kind en Gezin en de consultatiebureaus (h)erkennen is van belang om deze positie optimaal te benutten.

De samenwerking van verschillende partners vraagt tijd en is niet evident. Kennis van elkaars aanbod en persoonlijk met elkaar omgaan is belangrijk in functie van een vlotte toeleiding. Niet enkel tijd, maar eveneens middelen zijn hiervoor nodig. Die zijn niet enkel voor professionals nodig, maar ook voor fysieke aanpassingen in het Huis. De middelen die door het decreet worden voorzien voor coordinatie en inrichting zijn echter zeer beperkt.

Hoofdstuk 4: Conclusie

1. Besluit

De tendens naar geïntegreerd werken in het domein van de preventieve gezinsondersteuning is een internationale tendens (Hulpia & Van der Mespel, 2013). Bijkomend wordt het proportioneel universalisme omarmt als leidend principe in de integratie van deze voorzieningen. Evenzeer in de Vlaamse Huizen van het Kind krijgt dit tot uiting. Een Huis van het kind biedt enerzijds een laagdrempelig, universeel aanbod van preventieve gezondheidszorg, opvoedingsondersteuning en activiteiten met als doel ontmoeting en sociale cohesie te bevorderen. Anderzijds biedt het een bijkomend doelgroepgericht aanbod, in lijn met het proportioneel universalisme (Vlaamse Regering, 2014).

De literatuurstudie startte met de preventieve gezinsondersteuning onder de loep te nemen. De preventieve gezinsondersteuning in Vlaanderen kent momenteel vele verschuivingen en vernieuwingen. De evolutie naar de Huizen van het Kind is één van deze vernieuwingen. De Huizen van het Kind staan beschreven als, minimaal, een lokaal samenwerkingsverband waar partners vanuit de preventieve gezinsondersteuning samenkomen. Het zijn deze partners die in de praktijk aan de slag gaan. De Huizen van het Kind en het theoretisch kader van het proportioneel universalisme samenvoegen in een onderzoeksvraag maakte snel duidelijk dat zowel de inloopteams als de consultatiebureaus van het jonge kind belangrijke actoren zijn in het onderzoek. Volgende deelvraag peilt naar de samenwerking van beide partners: “Hoe werken in één huis historische categoriale dienstverleningen samen met universele dienstverleningen?”. Uit de analyses in dit onderzoek is gebleken dat samenwerking vrij minimaal wordt ingevuld en kennis over de inhoud van elkaars werking beperkt is. Losbreken van de eigen geschiedenis en vooraf afgebakende doelgroepen lijkt eveneens een harde noot om te kraken.

De universele dienstverlening van het consultatiebureau van het jonge kind en de rol als ideale toegangspoort die ze toebedeeld krijgen (Stad Antwerpen, z.d.), gaf het consultatiebureau, specifiek de verpleegkundigen en de gezinsondersteuners van Kind en Gezin, ook een andere functie die ze moeten invullen. Uit dit onderzoek blijkt dat ze de aangewezen personen zijn om gezinnen toe te leiden naar het aanbod in het Huis. Ze krijgen bij wijze van spreken de functie van ‘wassorteerder’ toegevoegd aan hun takenpakket. Met voorzichtigheid moet deze rol behartigd worden. De nodige ondersteuning zowel theoretisch als in de praktijk kan hier een meerwaarde bieden voor de praktijkmedewerkers.

De regioverpleegkundige kijken naar Kind en Gezin voor deze ondersteuning. Kind en Gezin kan deze rol opnemen vanuit haar overkoepelende en subsidiërende functie voor de Huizen van het Kind. Deze ondersteuning kan verschillende vormen aannemen. Als eerste is het prioritair dat het principe van het proportioneel universalisme in het werkveld de nodige bekendheid krijgt. Als blijkt uit interviews dat sommige medewerkers in een Huis van het Kind deze term niet kennen, ligt er hier ongetwijfeld een eerste werk. De roadmap Huizen van het Kind, ontworpen ter ondersteuning van de Huizen van het Kind, is een instrument dat hierbij kan gehanteerd worden. Niet enkel ondersteuning naar theoretische invulling is noodzakelijk. Evenzeer input over hoe het proportioneel universalisme vorm krijgt in de praktijk, zoals het onthaal van een Huis van het Kind, is nodig.

Deze onthaal- en dispatch functie zal in grote mate bepalen hoe het proportioneel universalisme concreet vorm krijgt in de Huizen van het Kind. Sorteren kan een bepaalde voorstructurering in het aanbod van de Huizen van het Kind betekenen. Naast voorstructurering, beschrijft de literatuur een historisch gegroeide segregatie: segregatie op sectoraal niveau, maar eveneens op basis van leeftijd, doelgroep of beleid (Van der Mespel, 2016; Geinger et al., 2013). Het is precies om die historisch gegroeide segregatie te counteren dat men integratie nastreeft: een integratie van diensten voor gezinnen met jonge kinderen overheen verschillende domeinen, afgestemd op basis van de lokale noden van het gezin (Geinger et al., 2013). Ondanks de na te streven doelstellingen om deze versnippering en voorstructurering weg te werken, toont ons onderzoek nog steeds verschillende vormen van segregatie en voorstructurering. Segregatie op basis van doelgroep bestaat nog steeds. Om te werken volgens het proportioneel universalisme is het echter van belang de beschreven voorstructurering te overstijgen. Dit vraagt een maximale invulling van het proportioneel universalisme. Een maximale invulling neemt afstand van een voorstructurering en gaat ervan uit dat het mogelijk is om een universeel aanbod te bieden op basis van de noden van elk individueel gezin. Hier wordt niet in een specifiek doelgroepgericht aanbod voorzien, waarbij doelgroepen vooraf zijn afgebakend en gedefinieerd, maar krijgt dit aanvullende aanbod integraal vorm binnen de universele dienstverlening.

Een volgende belangrijke vorm van segregatie en voorstructurering die het onderzoek aantoont is de ruimtelijke segregatie. Ruimtelijk kan er versnippering optreden door de vele deuren en aparte ruimtes in het Huis van het Kind. Deze ruimtes kunnen fungeren als fysieke drempels en de fysieke indeling kan ook contacten en ontmoetingen voorstructureren. Dat allen in dezelfde onthaalruimte binnenkomen, blijft momenteel nog een droombeeld, ondanks de geleverde inspanningen.

Een volgend belangrijk besluit staat stil bij de toegankelijkheid van het Huis van het Kind. Waar de Huizen van het Kind inzetten op het bereiken van alle gezinnen, met extra inspanning naar het bereiken van kwetsbare gezinnen, lijkt dit mogelijk contraproductieve effecten te kunnen genereren ten aanzien van de modale gezinnen. Vinden zij de weg naar de Huizen van het Kind? Wanneer ga je naar het Huis van het Kind? Enkel bij een vraag of een probleem? Indien dit het geval is, is de perceptie van de Huizen van het Kind als de Huizen van het (probleem)kind niet ver weg. Door deze vragen te stellen, kan het belang van het proportioneel universalisme opnieuw op de voorgrond komen.

2. Discussie

Meer inzicht krijgen in het proportioneel universalisme en hoe dit theoretisch kader in de praktijk van de Huizen van het Kind vorm krijgt was het doel van dit onderzoek. Het besluit maakt nog maar eens duidelijk dat het proportioneel universalisme gaat over alle gezinnen met daarbij de aanpassing van het aanbod naar de noden van kwetsbare gezinnen. In de discussie geven de concepten 'kwetsbare gezinnen' en 'noden van gezinnen' een aanzet voor reflectie en een kritische blik naar de praktijk.

2.1. De doelgroep van het kwetsbare gezin

De voorstructurering, beschreven in de resultaten van dit onderzoek, hangt nauw samen met een opdeling in doelgroepen. De uitvoeringsbesluiten bepalen welk aanbod voor welke gezinnen, welke doelgroep, moet dienen en bevatten dus reeds een hardnekkige voorstructurering. Is het proportioneel universalisme echter wel een zaak die je moet benaderen vanuit doelgroepen of gaat het om een individuele zaak? We pleiten niet meteen om niet meer te spreken over doelgroepen. De zichtbaarheid die een doelgroep kan geven aan een anders 'onzichtbare' groep is van belang. Structurele ongelijkheden kunnen op deze manier worden blootgelegd.

Gaan we vandaag dan verkeerd om met doelgroepen? Reflectie over onze definities van doelgroepen en de omgang met deze doelgroepen is een eerste stap in het beantwoorden van de vraag of het proportioneel universalisme moet benaderd worden vanuit het individu of de doelgroep. Wat ligt er aan de basis voor het vormen van een doelgroep? Het land van herkomst? De socio-economische status? De plek waar je woont? Je noden?

Het kwetsbare gezin als doelgroep kan op verschillende manieren vorm krijgen. In het decreet preventieve gezinsondersteuning (2013) spreekt men over kansarme gezinnen, bepaald op basis van de kansarmoede-index van Kind en Gezin. De Stad Antwerpen (2014) spreekt in haar visietekst "kwetsbare gezinnen in de Huizen van het Kind" over gezinnen waarbij de draagkracht van het gezin onder druk staat, vanuit de aanwezigheid van stressfactoren. Stressfactoren omvatten per definitie (kans)armoede. De doelgroep van het kwetsbare gezin wordt zo door het decreet preventieve gezinsondersteuning op één bepaalde manier gedefinieerd, misschien wel te eng? Daarnaast kan men zich afvragen of iedereen die buiten deze definitie valt dan niet kwetsbaar is.

Over doelgroepen heen werken is mogelijk, maar wat zijn deze mogelijkheden? Een verandering in ons denken is hierbij noodzakelijk. Een denken dat mede vertrokken is vanuit de uitvoeringsbesluiten en waarbij we aanbod reserveren voor specifieke doelgroepen. Een verandering in denken kan tot stand komen door een reflectie.

Stel de praktijk in vraag en bekijk in het Huis van het Kind op een kritische manier hoe aanbod vorm krijgt en voor wie. Het is pas door het maken van deze reflectie dat verdere stappen, naar het werken volgens het principe van het proportioneel universalisme, kunnen worden volbracht.

Centraal in de reflectie over hoe individueel versus doelgroepgericht werken vorm krijgt, staat de vraag wat men begrijpt onder de noden van ouders en of die noden wel echt zo verschillend zijn. Onderzoek naar de raadplegingen van de consultatiebureaus in Vlaanderen (Bradt, Vandenbroeck, Lammertyn & Bouverne-De Bie, 2015) suggereert dat niet alle gezinnen hetzelfde willen. Maar die verschillen zijn niet verbonden met de socio-demografische achtergronden van de gezinnen (Bradt et al, 2015). Of aanbod gebaseerd op het proportioneel universalisme echter de verschillende noden van gezinnen kan invullen is een vraag die Birch (2010) zich reeds enkele jaren geleden stelde. Deze vraag gaat ervan uit dat de noden van gezinnen effectief zeer verschillend zijn, maar enkel verder onderzoek bij gezinnen kan deze noden zichtbaar maken. Noden invullen betekent vraaggestuurd werken. Dit impliceert niet enkel een dosering van eenzelfde soort aanbod en ondersteuning, maar wel dat er een veelheid aan aanbod wordt opgezet, op een meer vraaggestuurde manier voor verschillende gebruikers (Carey et al., 2015). Hiervoor moet de nodige ruimte en tijd voor de praktijk aanwezig zijn.

Wanneer we werken via het proportioneel universalisme is het belangrijk steeds opmerkzaam te zijn voor wie de noden van de gezinnen bepaalt en welke gezinnen met welke noden worden geconfronteerd (Schiettecat, 2013). Noden van gezinnen centraal stellen kan wanneer de noden van gezinnen gekend zijn. Dit kan bijvoorbeeld door gebruik te maken van gebruikersparticipatie. Vervolgens kunnen deze noden het startpunt zijn voor het inrichten van het aanbod in het Huis van het Kind, misschien wel overheen doelgroepen. Zo kan een Huis van het Kind er zijn voor elk gezin.

3. Aanbevelingen

Verder onderzoek over een nieuw concept als de Huizen van het Kind en het proportioneel universalisme, is zonder twijfel waardevol. De praktijk kan hieruit een meerwaarde halen door de inzichten die kunnen leiden tot praktische handvaten om met het theoretische kader van het proportioneel universalisme aan de slag te gaan. Zo kunnen de Huizen van het Kind verder worden uitgebouwd als een laagdrempelige en toegankelijke dienstverlening voor elk gezin. Bovenstaande conclusies en discussiepunten tonen aan dat verder onderzoek naar het beleid en de praktijk van de Huizen van het Kind gewenst is.

Verder onderzoek op niveau van de verschillende organisaties binnen het samenwerkingsverband kan interessant zijn om de organisaties en partners eerst op zich beter in kaart te hebben alvorens ze onder het geheel van het toch wel complex samenwerkingsverband Huizen van het Kind Antwerpen te onderzoeken. De keuze om het proportioneel universalisme als theoretisch kader te hanteren in de Huizen van het Kind is vanuit de literatuur te beargumenteren, maar verder onderzoek in de praktijk, eveneens in minder uitgebreide Huizen van het Kind, is belangrijk willen we de implicaties van dit theoretisch kader in de praktijk belichten. Onderzoek in deze lijn vraagt ook onderzoek naar het blijvend gebruik van doelgroepen en categoriale organisaties en hun plaats in de Huizen van het Kind.

Verder onderzoek zal daarbij oog moeten hebben voor het perspectief van de gebruikers. Bovendien zou onderzoek overheen heel Vlaanderen, zowel kwantitatief als kwalitatief interessant kunnen zijn, net omdat de Huizen van het Kind verspreid zijn over heel Vlaanderen en elk een zeer eigen, lokale invulling kennen.

Naast onderzoek is het eveneens belangrijk zowel het beleid als de praktijk de tijd en de ruimte te geven die nodig is om de Huizen van het Kind uit te bouwen tot kwaliteitsvolle samenwerkingsverbanden. De laatste jaren ging alles zeer snel in de preventieve gezinsondersteuning en vandaag kennen vele gemeentes en steden een Huis van het Kind. Om het proportioneel universalisme als leidend principe te hanteren, is meer aandacht nodig dan een beperkte vermelding in de toelichting bij het decreet preventieve gezinsondersteuning (2013). Verder onderzoek naar de Huizen van het Kind en het proportioneel universalisme is nodig, temeer omdat het huidig onderzoek een aantal beperkingen kent.

4. Beperkingen onderzoek

Het onderzoek vond plaats in de stad Antwerpen. Eind 2019 wil de stad Antwerpen maar liefst 17 Huizen van het Kind draaiende hebben. Om een volledig beeld van de grootstad te hebben is het noodzakelijk onderzoek overheen deze 17 Huizen te doen. Een onderzoek lopend over één academiejaar gaf deze mogelijkheid niet. Door de snelheid waarmee de Huizen van het Kind groeien, zowel fysiek als inhoudelijk, is het zo dat de drie Huizen opgenomen in het onderzoek vandaag alweer geëvolueerd zijn. Zo kreeg Case 2 er intussen een tweede locatie bij zodat het aanbod kon worden uitgebreid.

Het onderzoek peilde naar het toepassen van het theoretisch kader van het proportioneel universalisme in een vrijwel nieuw, complex samenwerkingsverband. Omwille van de omvang van het onderzoek zijn slechts enkele partners uit dit samenwerkingsverband bevraagd in dit onderzoek. Meerdere partners laten deelnemen aan de diepte-interviews had de data nog rijker kunnen maken.

Vanuit stage-ervaringen en het werken als jobstudent bij de Huizen van het Kind Antwerpen en Kind en Preventie, verliepen contacten zeer vlot en was er enthousiasme bij de partners om mee te werken aan het onderzoek. Natuurlijk heeft deze positie niet enkel voordelen, maar kan dit mogelijks leiden tot bias en sociaal wenselijke antwoorden. Ondanks mijn functie als onderzoeker kan rolverwarring optreden tijdens de diepte-interviews. Duidelijk stellen van de positie als onderzoeker, anonimiteit en vertrouwelijkheid van de informatie verzekeren en alle vragen en thema's te behandelen tijdens de interviews, ondanks dat ik de persoon reeds kende, waren zaken die deze sociaal wenselijke antwoorden probeerden tegen te gaan zodat alle geïnterviewde vrijuit hun mening, ideeën en ook kritiek durfden delen.

Bibliografie

- Birch, S. (2010). I dreamed a dream: England reduces health inequalities and wins the world cup. *Health Economics*, 19(8), 881-885. doi: 10.1002/hec.1637
- Bogdan, R.C & Biklen, S.K. (1998). *Qualitative research in education. An introduction to theory and methods*. Boston: Allyn & Bacon.
- Bradt, L., Vandenbroeck, M., Lammertyn, J., & Bouverne-De Bie, M. (2015). Parental Expectations of Maternal and Child Health Services. *Social Work in Public Health*. doi 10.1080/19371918.2014.992586
- Canning, D., & Browner, D. (2010). Investing in health to improve the wellbeing of the disadvantaged: reversing the argument of fair society, healthy lives. *Social Science Medicine* 71(7). doi:10.1016/j.socscimed. 2010.07.009
- Carey, G., Crammond, B., & De Leeuw, E. (2015). Towards health equity: a framework for the application of proportionate universalism. *International Journal for Equity in Health* 14, 81. doi:10.1186/s12939-015-0207-6
- Carey, G., & Crammond B. (2014). A glossary of policy frameworks: the many forms of 'universalism' and policy 'targeting'. *J Epidemiol Community Health* 2017 71, 303-307 doi:10.1136/jech-2014-204311
- Cohen, B. (2015). *Framing the issue* [PowerPoint]. Presentation Dublin: TFIEY. Gedownload op 12 april 2017, van http://www.europe-kbf.eu/~media/Europe/TFIEY/TFIEY-5_PP/Bronwen-Cohen.pdf
- De Vos, K. (2017). *Institutionalisering van een pedagogische paradox*. Antwerpen: Garant.
- Eeman, L., & Nicaise, I. (2011, 30 november & 4 december). *Studio kinderarmoede* [Verslag]. Gedownload op 10 april 2017, van https://armoede.vlaanderen.be/sites/default/files/media/documenten/Conclusies_studio_kinderarmoede.pdf
- Emmery, K., Rondelez, P., De Schuymer, L., Luyten, D., Nys, K., & Van Crombrugge, H. (2013). *Gezinsbeleid in 2012: de rol van het gezin, de buurt en de burger in de Huizen van het kind*. Brussel: Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen.

- Europese Commissie. (2013, 20 februari). *Investing in children: breaking the cycle of disadvantage* [Commission recommendation]. Brussel. Gedownload op 12 april 2017, van http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/c_2013_778_en.pdf
- Expertisecentrum opvoedingsondersteuning [EXPOO]. (z.d.-a). *Jaarplanning 2017: proportioneel universalisme*. Geraadpleegd op 21 mei 2017, van <https://www.expoo.be/jaarplanning-2017-proportioneel-universalisme>
- Expertisecentrum opvoedingsondersteuning [EXPOO]. (z.d.-b). *Wat is opvoedingsondersteuning?* Geraadpleegd op 12 april 2017, van <http://www.expoo.be/wat-is-opvoedingsondersteuning-0>
- Expertisecentrum opvoedingsondersteuning [EXPOO]. (2015). *Experten over progressief universalisme* [film]. Geraadpleegd op 10 april 2017, van http://www.expoo.be/sites/default/files/atoms/video/Huis%20van%20het%20Kind%20-%202002%20-%20over%20progressief%20universalisme%20-%20v2_1.mp4
- Featherstone, B. (2006). Rethinking Family Support in the Current Policy Context. *British Journal of Social Work*, 36, 5-19. doi:10.1093/bjsw/bch226
- Geigner, F., Van Haute, D., Roets, G., & Vandebroek, M. (2013). *Integration and alignment of services including poor and migrant families with young children*. Background paper Dublin: TFIEY. Gedownload op 16 maart 2017, van www.europe-kbf.eu/.../Integration-and-Alignment-of-Services.pdf
- Gray, M. (2014). The swing to early intervention and prevention and its implications for social work. *British Journal of Social Work*, 44 (7), 1750-1769. doi:10.1093/bjsw/bct037
- Hoshi-Watanabe, M., Musatti, T., Rayna, S. and Vandebroek, M. (2015). Origins and rationale of centres for parents and young children together. *Child & Family Social Work*, 20, 62-71. doi:10.1111/cfs.12056
- Huis van het Kind (z.d.). Definitieve goedkeuring decreet. Geraadpleegd op 12 april 2017, van <http://www.huizenvanhetkind.be/hk/Regelgeving/definitievegoedkeuringdecreet/>
- Hulpia, H., & Van der Mespel, S. (2013). *Ontmoetingsfunctie voor kinderen en ouders in de Huizen van het Kind*. Gent: VBJK. Gedownload op 17 april 2017, van <http://www.kindengezin.be/img/Ontmoetingsfunctie-hvhk-eindrapportvbjk.pdf>

- Kekkonen, M., Montonen M., & Viitala, R. (2012). *Family Centre in the Nordic countries - a meeting point for children and families*. Copenhagen: Nordic Council of Ministers. Gedownload op 10 mei 2017, van <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:700870/FULLTEXT01.pdf>
- Kiddo. (2015, 17 november). *De vijf B's in beweging. Hoe toegankelijk is opvang voor maatschappelijk kwetsbare gezinnen?* Gedownload op 21 mei 2017, van http://pdf.swphost.com/kiddo/2015/KIDDO_06 - Wisselkatern VL.pdf
- Kind & Gezin. (2017). *Proportioneel universalisme in de praktijk. Een aanzet*. (Werkversie). Brussel.
- Kind en Gezin. (z.d.-a). *Gezinsondersteuning. Consulten*. Geraadpleegd op 10 maart 2018, van <https://www.kindengezin.be/gezinsondersteuning/dienstverlening-door-kind-en-gezin/consulten/>
- Kind en Gezin. (z.d.-b). *Gezinsondersteuning. Inloopteams*. Geraadpleegd op 10 maart 2018, van <https://www.kindengezin.be/gezinsondersteuning/erkenning-en-subsidiering/inloopteams/>
- Kind en Gezin. (z.d.-c). *Over Kind en Gezin. Geschiedenis*. Geraadpleegd op 10 juli 2018, van <https://www.kindengezin.be/over-kind-en-gezin/geschiedenis/>
- King, G., & Meyer, K. (2006). Service integration and co-ordination: A framework of approaches for the delivery of co-ordinated care to children with disabilities and their families. *Child: Care, Health & Development*, 32, 477–492. doi: 10.1111/j.1365-2214.2006.00610.x
- Lindskov, C. (2010). *Family centre practice and modernity. A qualitative study from Sweden*. [Doctoraat]. Sweden: Kristianstad Academic Press. Gedownload op 10 mei 2017, van <http://researchonline.ljmu.ac.uk/5930/1/515349.pdf>
- Marmot, M. (2010). *Fair Society Healthy Lives. The Marmot Review*. Laatst geraadpleegd op 22 november 2017 via <http://www.instituteofhealthequity.org/projects/fair-society-healthy-lives-the-marmot-review>
- Mkandawire, T. (2005). Targeting and Universalism in Poverty Reduction. United Nations Research Institute for Social Development. Gedownload op 10 juli 2018, van <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.579.9254&rep=rep1&type=pdf>

- Schiettecat, T. (2013), Een inventaris van voorschoolse voorzieningen voor gezinnen met kinderen tussen 0 en 3 jaar, Antwerpen: Vlaams Armoedesteunpunt, VLAS- Studies 2. Gedownload op 22 november 2017, van <https://www.expoo.be/sites/default/files/atoms/files/vlas.pdf>
- Siraj-Blatchford, I., & Siraj-Blatchford, J. (2010). *Improving development outcomes for children through effective practice in integrating early years services*. Centre for Excellence and Outcomes in Children and Young People's Services. Gedownload op 10 mei 2017, van http://archive.c4eo.org.uk/themes/earlyyears/effectivepractice/files/c4eo_effective_practice_full_knowledge_review.pdf
- Stad Antwerpen. (2014). *Visietekst kwetsbare gezinnen Huizen van het Kind*. Antwerpen
- Stad Antwerpen. (2016-a). *Missie en visie Huizen van het Kind Antwerpen*. Antwerpen.
- Stad Antwerpen. (2016-b). *Meerjarenplanning Huizen van het Kind Antwerpen*. (Werkversie). Antwerpen.
- Stad Antwerpen. (z.d.-a). *Erkenningsaanvraag en subsidieformulier Huis van het Kind Antwerpen*. Antwerpen.
- Stad Antwerpen. (z.d.-b). *Matrix basisaanbod Huis van het Kind Antwerpen*. (Werkversie). Antwerpen.
- Stad Antwerpen. (z.d.-c). *Ondersteuningspiramide Huizen van het Kind Antwerpen*. (Werkversie). Antwerpen.
- Ten Have, P. (1999). *Interviews en interviewen. Inleidende teksten met suggesties en overwegingen over kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Geraadpleegd op 27 februari 2018 van <http://www2.fmg.uva.nl/emca/INT.htm>
- Transatlantic forum on inclusive early years [TFIEY]. (2016). *Project meeting. Transatlantic forum on inclusive early years 2013-2016* [Synthesis reports]. België: Koning Boudewijn Stichting. Gedownload op 16 maart 2017, van <https://gulbenkian.pt/wp-content/uploads/2013/11/pgdh-relatorioSynthesis.pdf>
- Tunstill, J., Blewett, J., & Meadows, P. (2009). *Evaluating the delivery by Action for Children, of targeted family support*. Synergy Research & Consulting Ltd. Gedownload op 12 april 2017, van https://www.actionforchildren.org.uk/media/3357/evaluating_targeted_family_support.pdf

- Van der Mespel, S. (2016). *Huizen van het Kind: geïntegreerd werken met gezinnen* [PowerPoint]. Gedownload op 23 februari 2017, van http://minerva.ugent.be/courses2016/H00185602016/document/slides/2016_11_24_Gastcollege_Huizen_van_het_Kind.pdf?cidReq=H00185602016
- Van Houte, S., Bradt, L., Vandebroeck, M., & Bouverne-De Bie, M. (2014). Parent-worker relationships in child and family social work: A Belgian case study. *European Journal of social work*, 17 (1), 45-57. doi:10.1080/13691457.2012.739557.
- Van Lancker, W., & Van Mechelen, N. (2015). Universalism under siege? Exploring the association between targetting, child benefits and child poverty across 26 countries. *Social Science Research*, 50, 60-75. Gedownload op 10 april 2017 via <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0049089X1400218X>
- Van Lancker, W., Ghysels, J., & Cantillon, B. (2014). The impact of child benefits on single mother poverty: Exploring the role of targeting in 15 European countries. *International Journal of Social Welfare*, 24, 210-222. doi: 10.1111/ijsw.12140
- Vandebroeck, M. (2004). *In verzekerde bewaring. Honderd vijftig jaar kinderen, ouders en kinderopvang*. Amsterdam: SWP.
- Vandebroeck, M. (2016-a). *Gezinspedagogiek* [Reader]. Gent: Universiteit Gent, Faculteit psychologie en pedagogische wetenschappen.
- Vandebroeck, M. (2016-b). *Gezinspedagogiek* [Lesnotities].
- Vandebroeck, M. (2017). *Geïntegreerd werken voor jonge kinderen en gezinnen* [PowerPoint]. Kick-off INTESYS project: integratie van voorzieningen voor jonge kinderen. België: Koning Boudewijn Stichting.
- Vandebroeck, M., & Van Lancker, W. (2014). *Een tweesporenbeleid inzake kinderarmoede*. VLAS-Studies 14, Antwerpen: Vlaams Armoedesteunpunt. Gedownload op 15 maart 2017, van http://www.expoo.be/sites/default/files/atoms/files/vlas-rapport_een_tweesporenbeleid_inzake_kinderarmoede.pdf
- Vandeurzen, J. (2017). Beleidsbrief Welzijn, volksgezondheid en gezin 2017-2018. Gedownload op 6 december 2017, van <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1340666>
- Van hove, G. & Claes, L. (2011). *Qualitative research and educational sciences: a reader about useful strategies and tools*. Hampshire: Ashford Colour Press.

Vernieuwing in de basisvoorziening voor jonge kinderen [VBJK]. z.d. Intesys. Inspiratie uit geïntegreerde systemen in Europa. Geraadpleegd op 23 februari 2017, via <https://vbjk.be/nl/projecten/intesys-geintegreerd-werken>

Vervae, V. & Geens, N. (2016). *Inburgering op maat van laaggeletterde vrouwen met jonge kinderen* [Draaiboek]. Gent: VBJK. Geraadpleegd op 23 februari 2017 via [https://vbjk.be/files/attachments/.840/rapport Inburgering op maat van laaggeletterde vrouwen met kinderen Draaiboek AMIF.pdf](https://vbjk.be/files/attachments/.840/rapport%20Inburgering%20op%20maat%20van%20laaggeletterde%20vrouwen%20met%20kinderen%20Draaiboek%20AMIF.pdf)

Vlaamse Regering. (2007, 13 juli). *Decreet houdende de organisatie van opvoedingsondersteuning*. Gedownload op 12 april 2017, van http://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/assets/docs/ons/regelgeving/decreet_opvoedingsondersteuning.pdf

Vlaamse Regering. (2013). *Ontwerp van decreet houdende de organisatie van preventieve gezinsondersteuning*. Gedownload op 12 april 2017, van <https://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2012-2013/g2131-4.pdf>

Vlaamse Regering. (2014, 28 maart). *Besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van het decreet van 29 november 2013 houdende de organisatie van preventieve gezinsondersteuning*. Gedownload op 12 april 2017 via [http://www.huizenvanhetkind.be/hk/img/20140328 BVRHvhk.pdf](http://www.huizenvanhetkind.be/hk/img/20140328_BVRHvhk.pdf)

Vlaamse Regering. (z.d.). *Concepttekst organisatie van de preventieve gezinsondersteuning*. Gedownload op 22 november 2017, van <http://www.huizenvanhetkind.be/hk/img/concepttekst-prego.pdf>

Bijlagen

1. Voorbeeldmail deelname onderzoek

Beste ...

Mijn masterproef binnen de opleiding 'Master in het Sociaal Werk' aan de universiteit Gent heeft als onderzoeksonderwerp het proportioneel universalisme in de Huizen van het Kind Antwerpen. In het kader van mijn masterproef wil ik graag in gesprek gaan met professionals over hun visie op het proportioneel universalisme in de Huizen van het Kind. Op basis van deze gesprekken, literatuur en observatiemateriaal zal onderzoek worden gedaan naar de praktijk van de Huizen van het Kind Antwerpen en hoe het theoretisch concept proportioneel universalisme vorm krijgt in de praktijk.

Mijn onderzoek vindt plaats in drie verschillende Huizen van het Kind in Antwerpen. Antwerpen-Noord Pothoek, Borgerhout en Linkeroever/Hoboken. Dit na afstemming met het regieteam Huizen van het Kind. Specifiek wordt gekeken naar de partners in Huis voor de ouders met kinderen in de leeftijdscategorie 0 tot 3 jaar.

In elk Huis zal ik in gesprek gaan met de coördinator Huis van het Kind, een medewerker van Kind en Gezin en een medewerker van het Inloopteam. Eventueel kan een andere belangrijke partner of medewerker in Huis ook worden meegenomen wanneer dit in een interview duidelijk wordt en dit een meerwaarde kan bieden voor het onderzoek.

Het onderzoek bestaat naast een uitgebreide literatuurstudie uit 3 onderzoeksluiken:

1. Beleidsperspectief : documentenanalyse
2. Praktijkperspectief: observatie
3. Sociaal werk-perspectief: diepte-interviews

Via deze mail vraag ik om u deelname aan het tweede en derde onderzoeksluik. Het tweede onderzoeksluik houdt een observatie/bezoek in aan het Huis van het Kind Pothoek/Borgerhout/Linkeroever/Hoboken. De observatie kijkt specifiek naar volgende zaken: contacten tussen professionals, architectuur, inrichting, looplijnen, onthaal, ruimte spel en ontmoeting. De observatie zal één tot twee dagdelen inhouden. Bij voorkeur op een moment waarop het druk is in Huis. Het derde onderzoeksluik is een diepte-interview aan de hand van een interviewleidraad, op basis van de informatie die naar voor komt uit de documentenanalyse en de observaties. Het interview duurt ongeveer 1uur en zal, mits toestemming, worden opgenomen. Bij deelname wordt een informed consent ondertekend.

Graag zou ik de observaties en interviews inplannen in elk Huis voor 31 maart '18.

De observatie gaat de interviews met medewerkers in Huis best enkele dagen vooraf, zodat deze informatie kan worden opgenomen en besproken in het interview. Bij voorkeur vinden de observaties dus plaats ten laatste in de eerste week van maart.

Voor de observatie mag u enkele dagdelen geven die volgens u het meest optimaal zijn ter observatie. Om de interviews te plannen vraag ik u de doodle via deze [link](#) in te vullen op de dagen en uren dat voor u past. Ik neem zo snel mogelijk contact op voor de concrete afspraken.

Hopend op u medewerking.

Vriendelijke groeten

Melissa Dierckx

2. Informed consent

Beste

In het kader van de masterproef van Melissa Dierckx wordt in gesprek gegaan met professionals over hun visie op het proportioneel universalisme in de Huizen van het Kind. Op basis van deze gesprekken, literatuur en observatiemateriaal zal onderzoek worden gevoerd naar de praktijk van de Huizen van het Kind Antwerpen en hoe het theoretisch concept proportioneel universalisme vorm krijgt in de praktijk.

Wat houdt uw deelname in?

U neemt vrijwillig deel aan dit gesprek. U kan op elk moment het gesprek stoppen, zonder dat u hiervoor een reden moet opgeven. Het gesprek zal ongeveer een uur duren en wordt opgenomen (audio-opname), indien u hiermee akkoord gaat.

Vertrouwelijkheid van de gegevens

Alles wat besproken wordt tijdens het interview zal enkel gebruikt worden in het kader van wetenschappelijk onderzoek. De verzamelde informatie zal vertrouwelijk behandeld worden. Persoonlijke gegevens, zoals uw naam, zullen niet gebruikt worden in de rapportering, maar vervangen worden door een pseudoniem (een andere naam).

Toegang tot de resultaten

De resultaten worden verwerkt in een masterproef, waarvan de student u een exemplaar kan bezorgen.

Vragen?

Als iets niet duidelijk is, kan u dit met de student bespreken of contact opnemen met Prof. Michel Vandenbroeck, de promotor (michel.vandenbroeck@ugent.be).

Hartelijk dank voor uw vertrouwen.

Ik verklaar hierbij dat ik

1. uitleg over de inhoud en werkwijze van het onderzoek heb gekregen en begrepen en dat ik meer informatie kan krijgen als ik dat wens,
2. vrijwillig deelneem aan dit onderzoek,
3. de toestemming geef om mijn resultaten op vertrouwelijke wijze te bewaren en te verwerken en anoniem te rapporteren,
4. weet dat ik mijn deelname aan dit onderzoek op elk moment kan stopzetten, zonder dat ik hiervoor een reden moet opgeven
5. weet dat ik een versie van de masterproef kan vragen

Gelezen en goedgekeurd.

Naam:

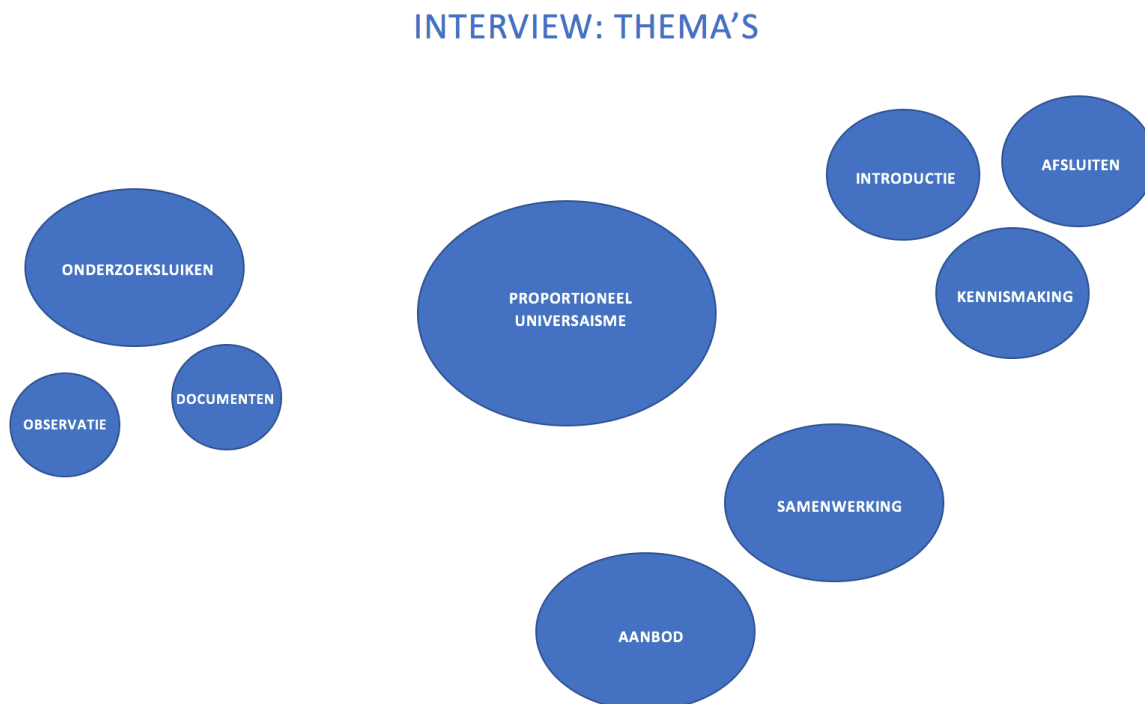
.....

Datum:

Handtekening

3. Interview

3.1. Thema's

3.2. Interviewleidraad

Thema: Onderzoek

1. Interviewer stelt zichzelf en het onderzoek voor.
2. Voorleggen informed consent en informeren over de ethische kant van het onderzoek.
3. Verloop van het interview duiden.
4. Nog vragen omtrent de onderzoeksopzet?
5. Vraag tot geluidsopname van het interview.

Thema: Kennismaking

1. Kunt u uzelf kort voorstellen.
 - Naam
 - Voorgaande werkervaring
 - Opleiding
2. Kunt u kort uw organisatie voorstellen?
 - Wat is de visie en de missie van uw organisatie?
3. Wat is uw positie en functie binnen de organisatie?
 - Hoelang bent u al actief binnen deze organisatie?

4. Sinds wanneer werkt u in het Huis van het Kind?
 - Welke gevolgen heeft dit voor u, de dienstverlening en organisatie gehad?

Thema: Proportioneel universalisme

5. Kent u het concept proportioneel of progressief universalisme?
 - Zo ja, wat houdt dit in voor u? Welke concepten linkt u hier aan?
 - Zo nee, licht kort het concept toe. Kan u wat meer over dit principe vertellen, ondanks de specifieke term die het krijgt.
 - Vanwaar kent u dit concept? Hoe denkt u dat het komt dat deze term u nog niet bekend was?
 - Decreet PGO?
 - Congres Expoo?
6. Wat betekent proportioneel universalisme dit voor dit Huis?
 - Sterktes en zwaktes hiervan van het principe?
7. Wat zijn volgens u drempels en faciliterende factoren om het proportioneel universalisme in de praktijk te brengen in het Huis van het Kind

Thema: aanbod

8. Welk aanbod voorzie jij/je organisatie in het Huis
 - Voor wie is jullie aanbod in Huis?
 - Zie je ook echt deze mensen voor wie het aanbod is terug in Huis?
 - Is het aanbod op afspraak?
 - Wanneer vindt het plaats?
9. Wat betekent het proportioneel universalisme voor u organisatie, aanbod dat u in Huis aanbiedt?

Thema: Samenwerking

10. Welke samenwerkingen heeft u met andere organisaties?
 - Wat houdt samenwerking in: samen aanbod, overleg, organisatie leren kennen
11. Is dit verschillend van de samenwerkingen voor het Huis van het Kind?
 - Evolutie van deze samenwerking?

Thema: onderzoeksluiken

Observaties

Opvallendheden uit observatie worden teruggekoppeld *afhankelijk van observaties in elk Huis van het Kind*.

Documentenanalyse

12. Een verschil in de beschrijving van het proportioneel universalisme in deze visietekst is dat proportioneel universalisme, in vergelijking met de missie en visie, betekent: “een universeel basisaanbod voor alle gezinnen met aansluitend (>< bijkomend) een supplementair (>< complementair) aanbod voor kwetsbare en kansarme gezinnen.” Welk van de 2 definities sluit het meest aan bij hoe jij het proportioneel universalisme ziet? (laat definitie uitgeprint zien en woord dat voorkeur krijgt aangeven)
13. Het proportioneel universalisme praktiseren in de praktijk omvat volgende voorwaarden:
 - Een integrale aanpak
 - Het éénloketprincipe van een Huis van het Kind - one stop shop-principe
 - Een warme overdracht, de brugfunctie van het Huis van het Kind
 - Gevoelig zijn voor ieders behoeften en maatwerk bieden

Nu je deze voorwaarden bekijkt, kan je deze toepassen op jouw Huis, hoe je ziet dat er tewerk wordt gegaan. Zie je dit terug? Zie je dit niet terug? Waar liggen drempels of net kansen om deze voorwaarden in te vullen? (laat voorwaarden uitgeprint zien)
14. Vanuit de visietekst kwetsbare gezinnen in Huis van het Kind werd volgende opdeling gemaakt in aanbod. Als je dit bekijkt, heb je hier opmerkingen over, toevoegingen, vragen? Waar past het aanbod dat jij voorziet bij? (laat driehoek met voorstructurering zien)